

‘Help, ze kunnen niet meer schrijven!’

Fien De Smedt – LNT netwerkdag – 20 maart 2025

Eerst even kennismaken...

HOME OVER ONS LEERMATERIAAL LEERWIJZER BLOG CONTACT

- **Postdoctoraal onderzoeker** bij de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren – Onderzoekscoördinator Hilde Van Keer (Vakgroep Onderwijskunde, UGent)
- **Focus:** interventie-onderzoek in authentieke klascontexten
- **Doctoraat:** Cognitieve en motivationele uitdagingen in schrijven (5de-6de leerjaar – groep 7/8)
- Leerplatform **ZoLeerRijk:**
<https://zoleerrijk.be/>

Eerst even kennismaken...

HOME OVER ONS LEERMATERIAAL LEERWIJZER BLOG CONTACT

- **Postdoctoraal onderzoeker** bij de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren – Onderzoekscoördinator Hilde Van Keer (Vakgroep Onderwijskunde, UGent)
- **Focus:** interventie-onderzoek in authentieke klascontexten
- **Doctoraat:** Cognitieve en motivationele uitdagingen in schrijven (5de-6de leerjaar – groep 7/8)
- Leerplatform **ZoLeerRijk:** <https://zoleerrijk.be/>

Vandaag: gids doorheen het wetenschappelijk (inter)nationaal onderzoek

Ik zal ook knipogen naar de conceptkerndoelen

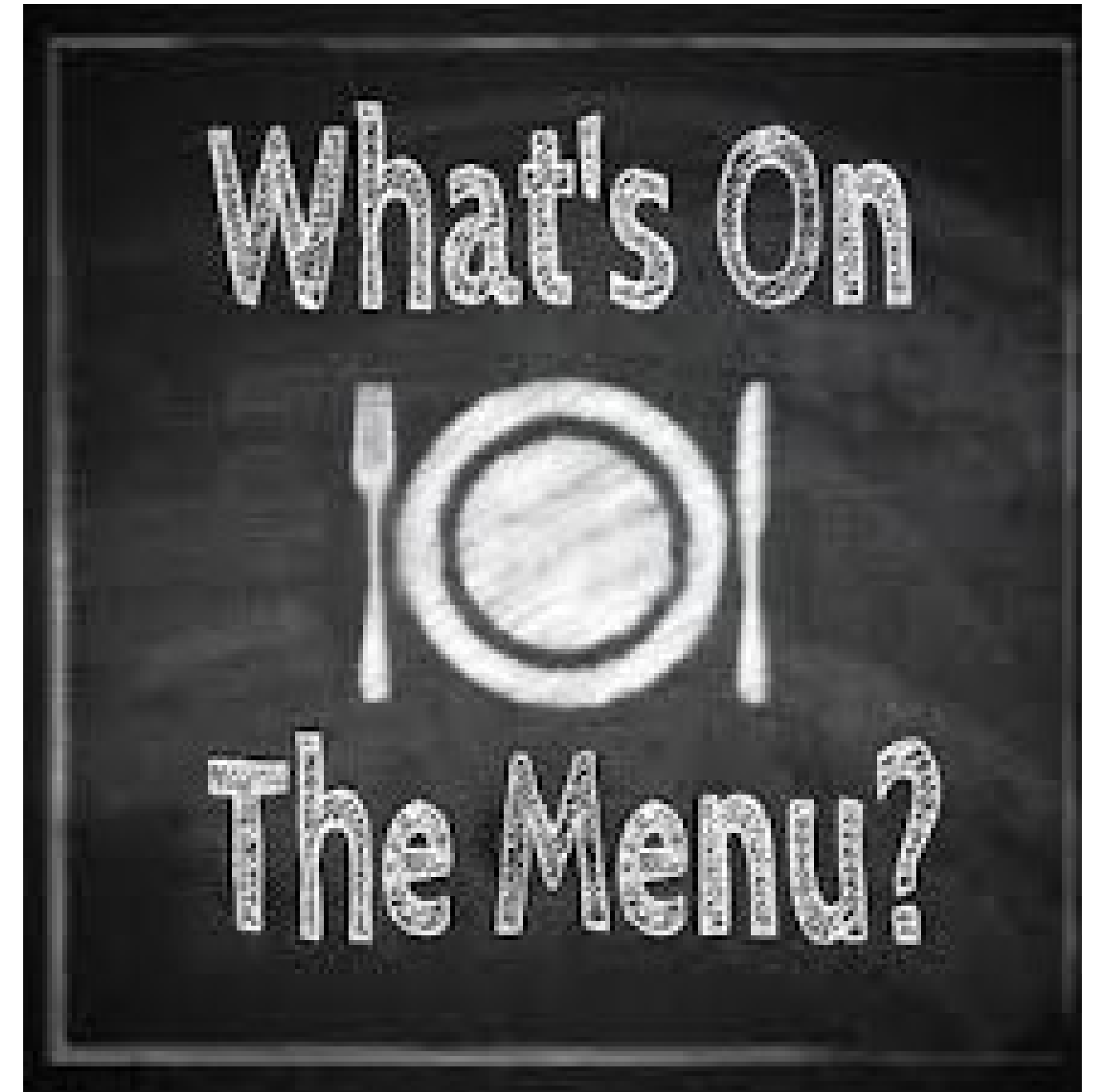
/ Overzicht domeinen en kerndoelen Nederlands primair onderwijs en speciaal onderwijs

Domein	Kerndoel
Overkoepelend	<ol style="list-style-type: none">1. Taal- en leesomgeving2. Taal in de leergebieden
A Communicatie	<ol style="list-style-type: none">3. Luisteren en lezen met begrip4. Luisteren en lezen met diep begrip5. Doelgericht spreken en schrijven6. Creatief taal gebruiken7. Schrijven om te leren8. Bronnen verkennen9. Doelgericht gesprekken voeren10. Gesprekken voeren om te leren11. Reflecteren op taalactiviteiten
B Taal	<ol style="list-style-type: none">12. Vorm en betekenis beschouwen13. Spelling, formulering en interpunctie14. Talige identiteit15. Taalvariatie en taalverandering
C Literatuur	<ol style="list-style-type: none">16. Leesvoorkeur17. Waarde van literatuur18. Verhalende teksten19. Literaire genres

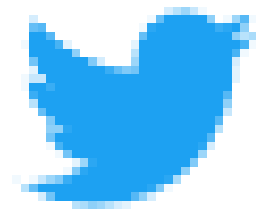
Enkele
krantenkoppen en
cijfers....

Een klein beetje
theorie

Evidence-informed
schrijfonderwijs

Alarmerende signalen vanuit de onderwijspraktijk

[Redacted] 23 apr. 2018

Ik geef les in het VO; **leerlingen** van tegenwoordig **kunnen niet meer** lezen, **schrijven**, luisteren, kijken. Gamen en een grote mond opzetten **kunnen** ze daarentegen heel goed. De regels van fatsoen, beleefdheid en respect worden met voeten getreden.

1 ↻ 6 ↑

Studenten kunnen niet meer schrijven

17 AUGUSTUS 2018 @RuudHendrickx

JMI Redactie • School • 19 jun 2018

Leerlingen schrijven onbegrijpelijke teksten

Professoren slaan alarm: studenten kunnen niet meer schrijven

Het is slecht gesteld met de taalvaardigheid van studenten in het hoger onderwijs. Academici klagen steen en been. Hun studenten gebruiken twintig keer hetzelfde woord, ze mixen tijden en stijlen en weten niet hoe een tekst correct gestructureerd moet worden.

Bezorgdheden: een wereldwijde trend

Our Students Can't Write Very Well—It's No Mystery Why

By [Marc Tucker](#) on [January 12, 2017 6:33 AM](#)

PANORAMA BILDUNGSPOLITIK

Grundschüler können nicht mehr richtig schreiben

Veröffentlicht am 12.02.2018 | Lesedauer: 3 Minuten

Von **Claudia Becker**
Redakteurin

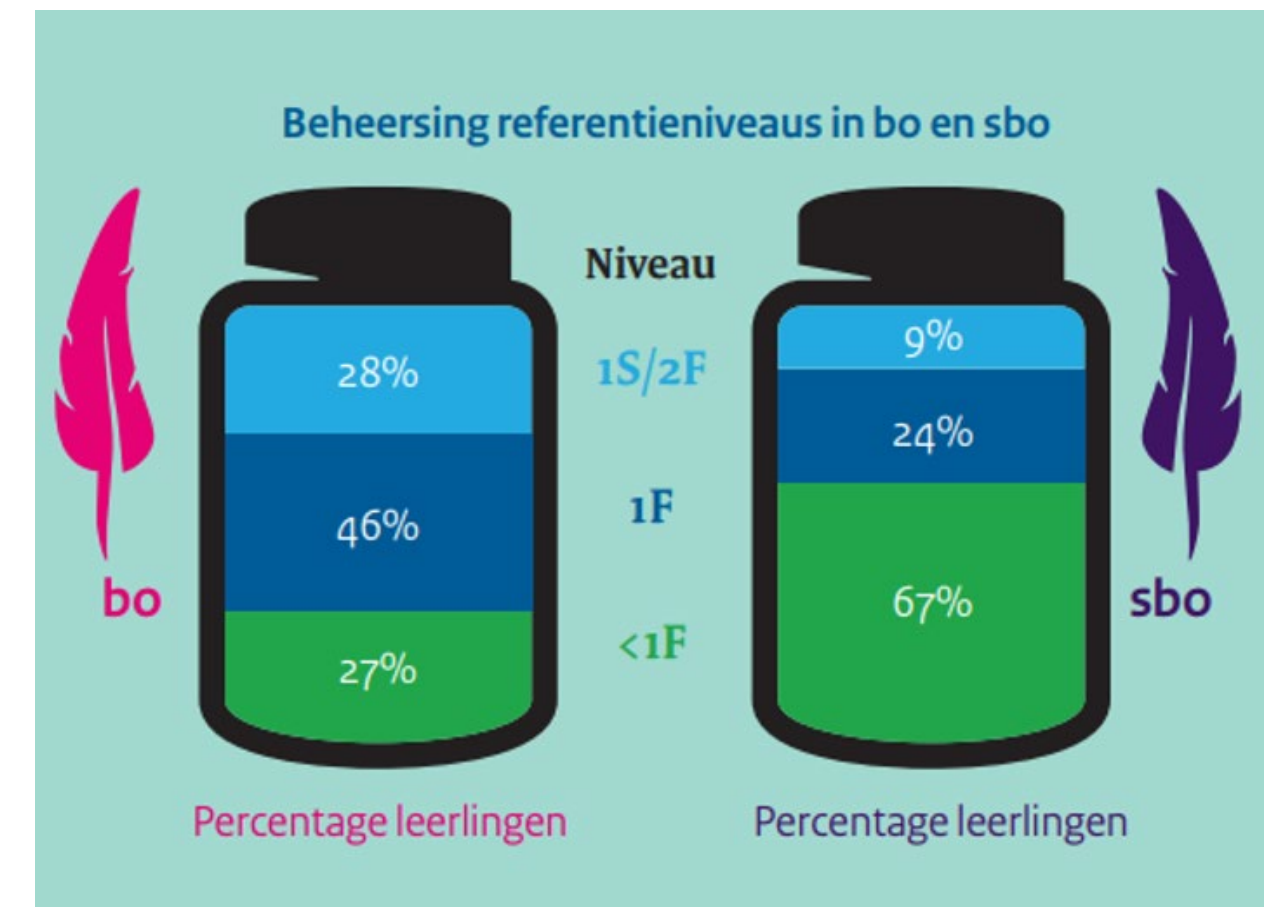
According to recent data from the National Assessment of Student Performance, [two-thirds of K-12 students are not writing at levels expected for their grade level](#). The fundamental issue is that, nationally, writing has not been given the same attention as math and reading.

Bezorgdheden bevestigd in peilingsonderzoek (VL + NL)

Slaagpercentages (VL - 2018)

	Tekstdoel	Vormelijke correctheid	Spelling	Woordenschat
Uitnodiging	48%	66%	74%	48%
Oproep	75%	60%	75%	66%
Brief	77%	52%	77%	66%
Verslag	59%	52%	73%	68%

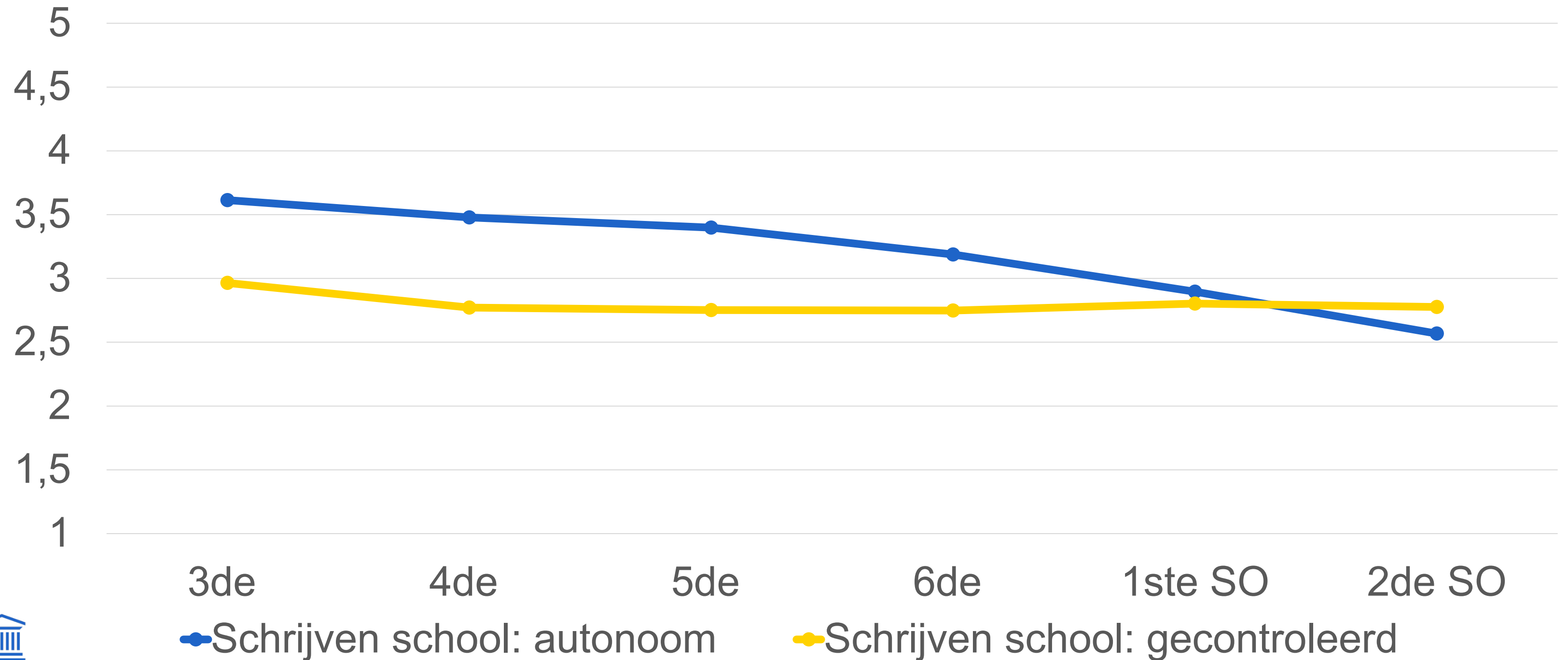
Slaagpercentages (NL- 2019)

Het streefniveau 1S/2F wordt door 28% van de bo-leerlingen. 73% behaalt het fundamentele niveau 1F

Ze kunnen het niet... en ze doen het niet graag!

De Smedt et al. (2020)

‘We leren kinderen niet meer lezen en schrijven, maar laten ze oppervlakkig invullen en reproduceren’

Een lagere school in Gent. Beeld Wannes Nimmegeers

Leerlingen schrijven te weinig, leerkrachten wijzen naar de invulboeken: “Mijn dochter schreef in één jaar 20 zinnen en 4 teksten voor het vak taal”

Bart Ipers uit Zoutleeuw heeft meer dan drie decennia ervaring in het onderwijs.

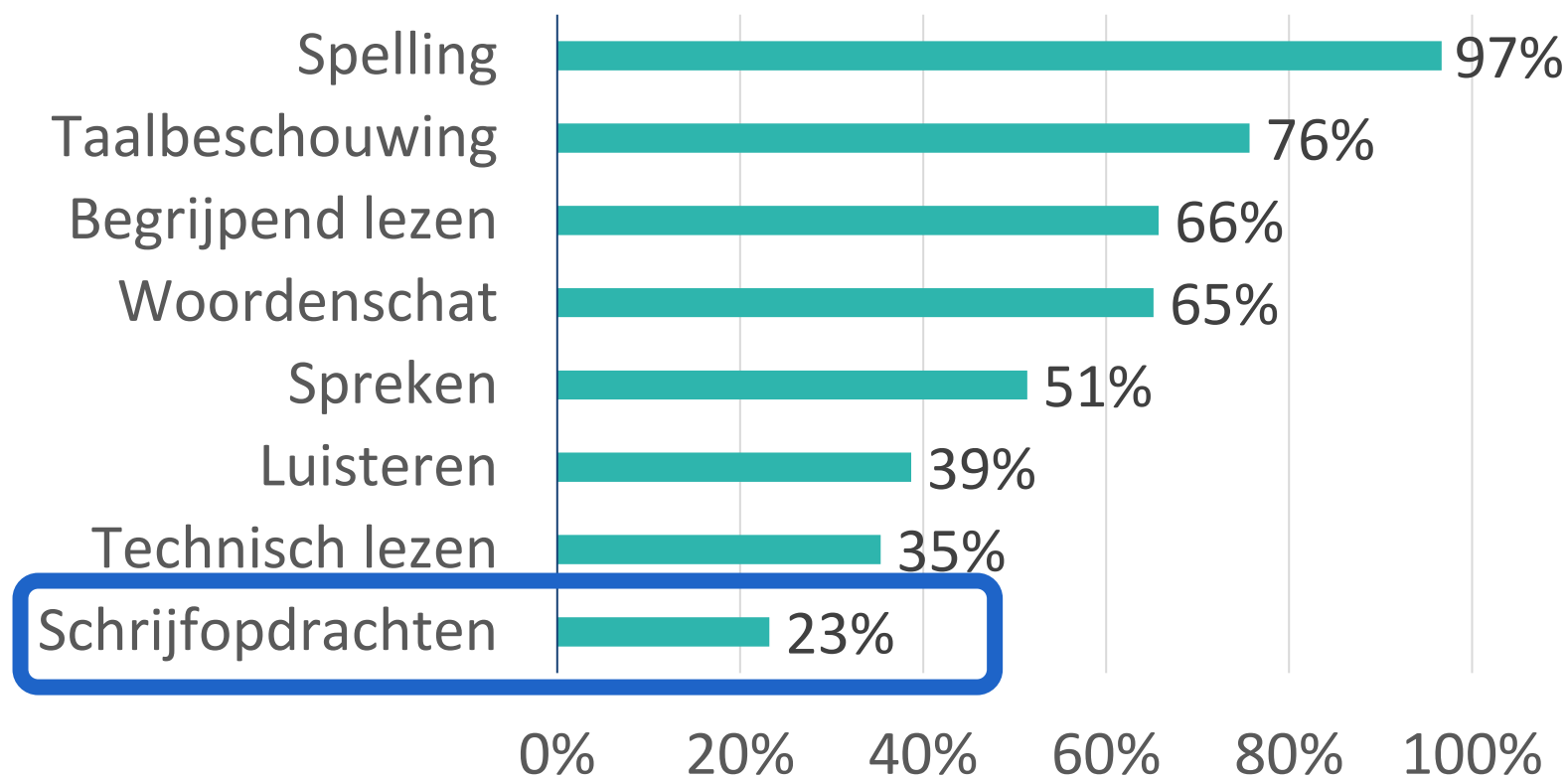
Leerlingen in lagere school schrijven amper één uur per week

Leerlingen in de laatste drie jaar van de lagere school spenderen gemiddeld 65 minuten per week aan het schrijven van teksten langer dan één paragraaf. Dat staat in het doctoraat van onderwijswetenschapper Fien De Smedt (UGent). Volgens haar is dat een van de redenen waarom kinderen er onvoldoende in slagen om goede teksten te schrijven, zoals voor een opstel of een boekverslag. “Leraren zijn nu vooral bezig met spelling en grammatica, maar het is belangrijk dat ze de kinderen ook strategieën aanleren hoe ze een goede tekst opbouwen.”

Om te meten hoe het met de schrijfvaardigheid gesteld is, liet ze 1.577 kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar testen uitvoeren. (jvd)

Peiling begripvend lezen, luisteren en schrijven in Vlaanderen (2018)

Schrijven: onderbelicht domein

Tabel 1

Tijdsbesteding met betrekking tot schrijfonderwijs

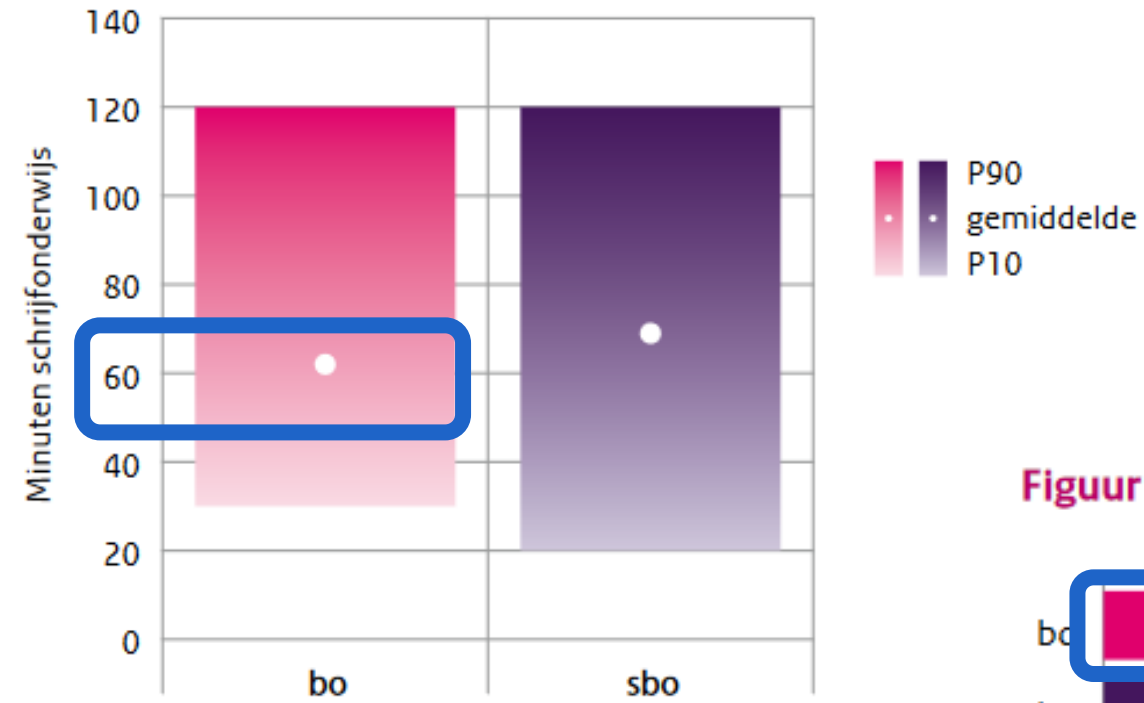
Hoeveel minuten:	Minimum	Maximum	M (SD)	Mdn
Schrijven de leerlingen	15	350	64.96 (52.13)	50.0
Geeft u instructie over spelling	0	180	53.40 (32.78)	50.0
Geeft u instructie over grammatica	0	350	56.31 (45.41)	50.0
Geeft u instructie over handschrift	0	200	10.47 (22.27)	0
Geeft u instructie over schrijfstrategieën	0	350	48.63 (49.93)	42.5

% instructietijd m.b.t. schrijven	Minimum	Maximum	M (SD)	Mdn
Klassikaal onderwijs	10%	85%	44.2%	40%
Geïndividualiseerde instructie	0%	100%	27.8%	25%
Instructie in kleine groepjes of samenwerkend leren	0%	75%	28.1%	25%

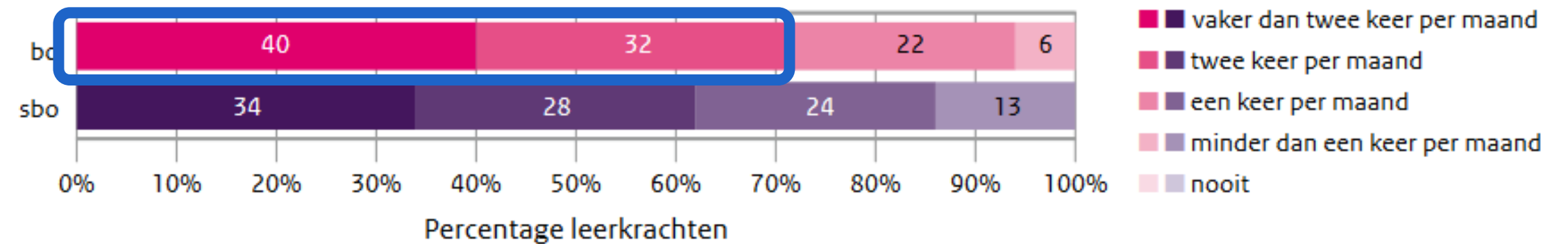
(De Smedt et al., 2016)

Peiling Schrijfvaardigheid in Nederland (2019)

Figuur 1.3.1a - Minuten schrijfonderwijs per week, uitgesplitst naar bo en sbo ($n_{bo}=121, n_{sbo}=63$)

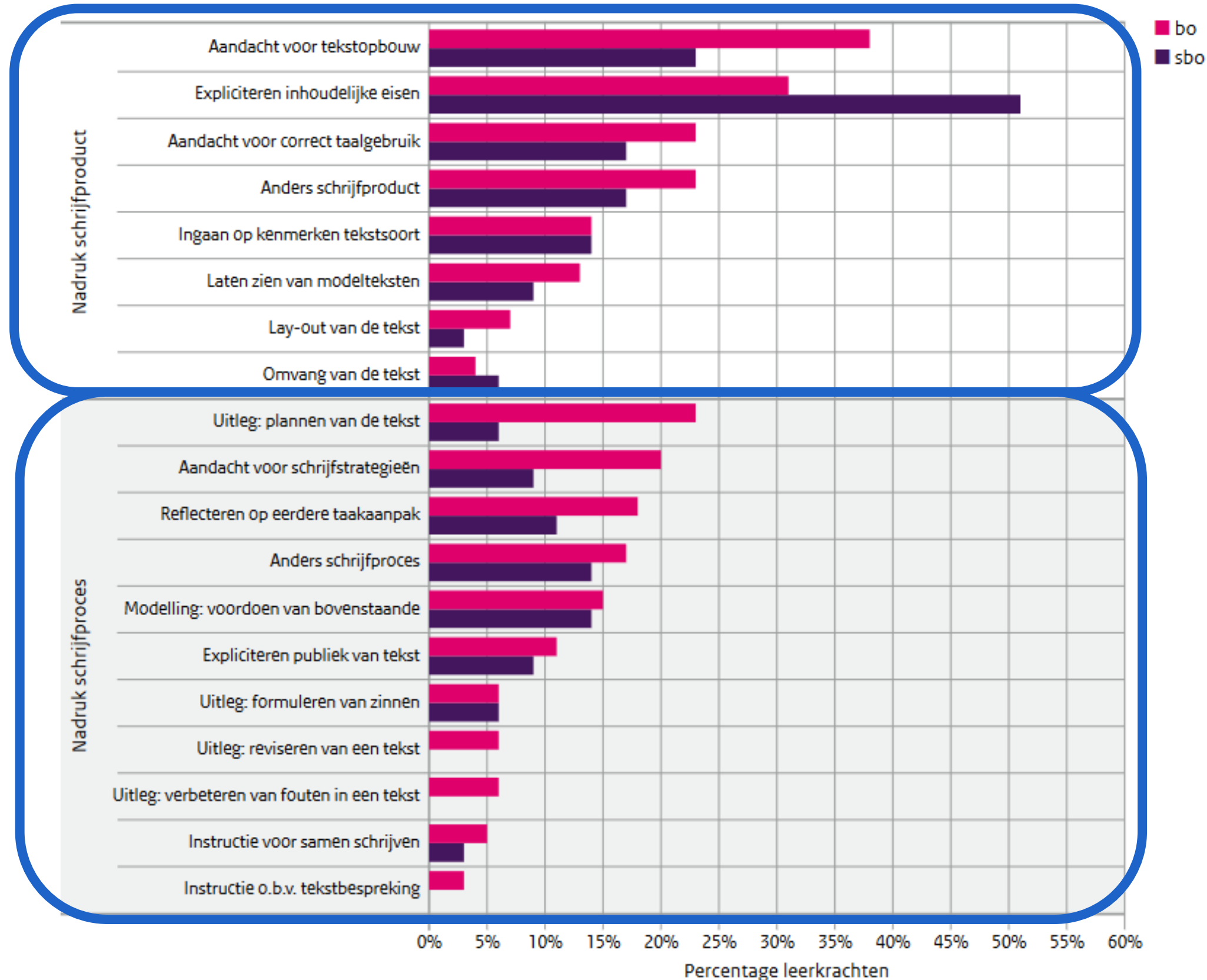

Figuur 1.3.2a - Frequentie van schrijfoopdrachten binnen het taalonderwijs, uitgesplitst naar bo en sbo ($n_{bo}=126, n_{sbo}=67$)

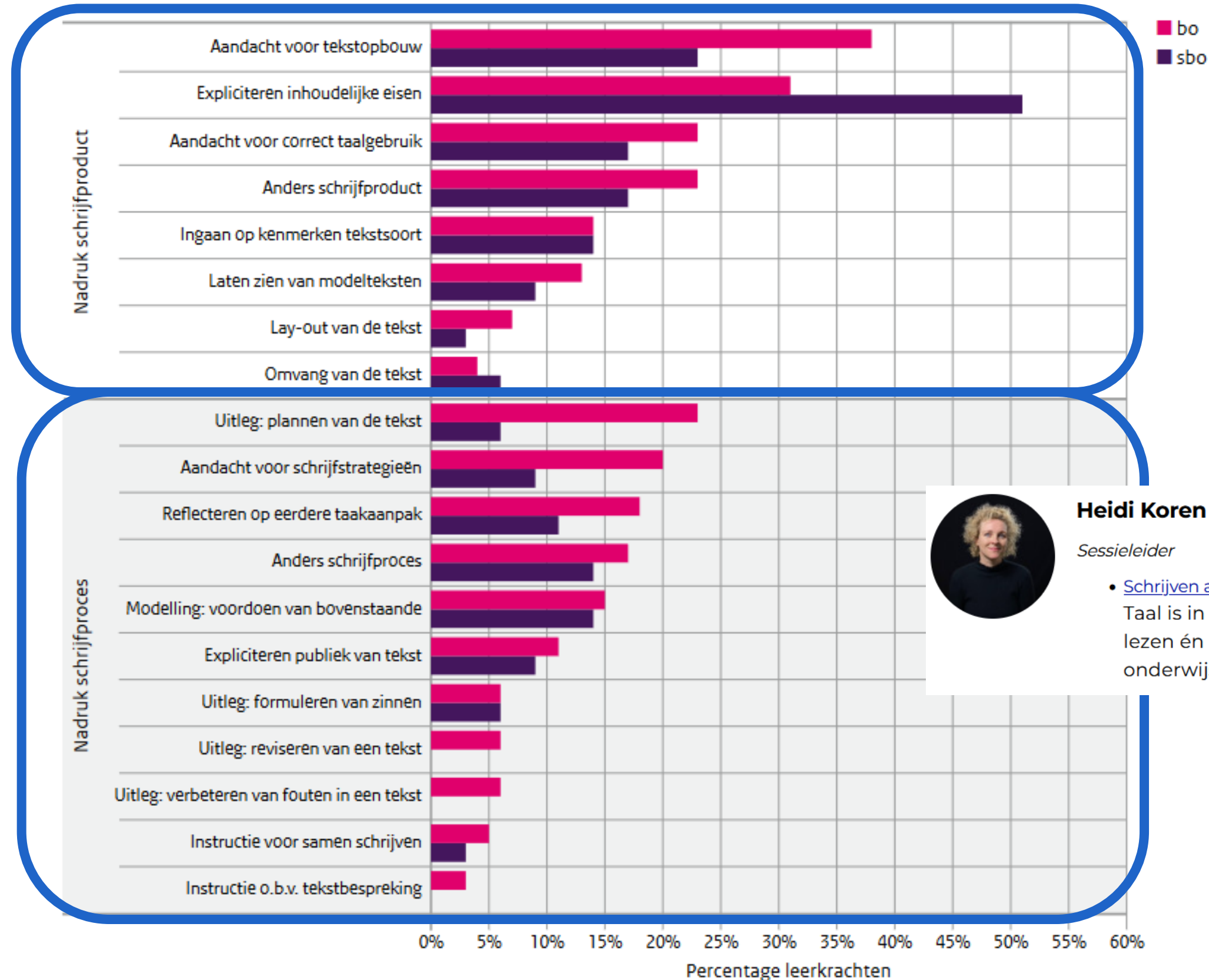
Peiling Schrijfvaardigheid in Nederland (2019)

Figuur 1.4.1a - Belangrijke elementen van een schrijfles volgens leerkrachten (interviewdata),
uitgesplitst naar bo en sbo ($n_{bo}=95$, $n_{sbo}=35$)

Peiling Schrijfvaardigheid in Nederland (2019)

Figuur 1.4.1a - Belangrijke elementen van een schrijfles volgens leerkrachten (interviewdata),
uitgesplitst naar bo en sbo ($n_{bo}=95$, $n_{sbo}=35$)

Heidi Koren |

Sessieleider

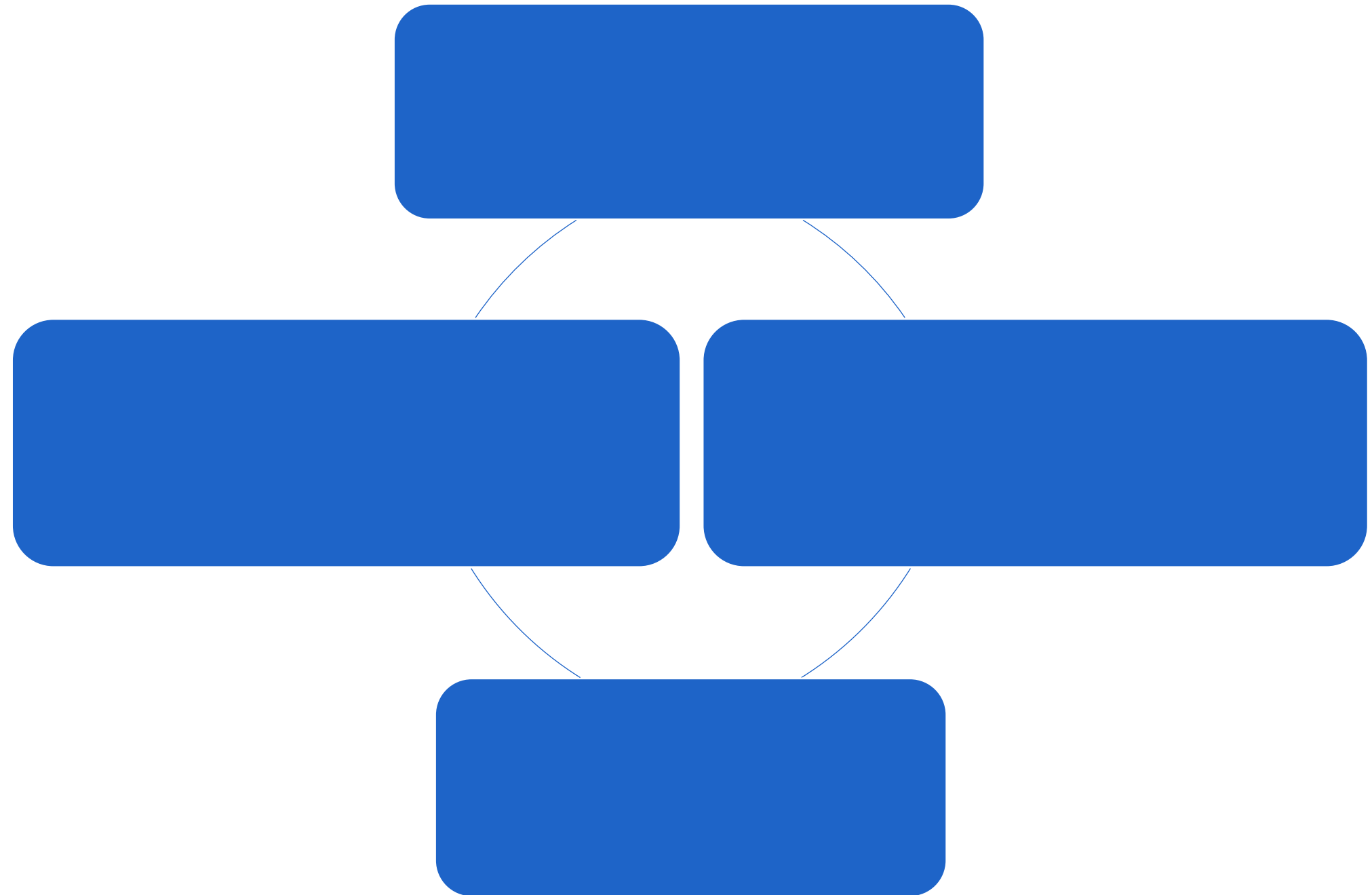
- [Schrijven als kunstvak](#)

Taal is in essentie ons communicatiemiddel. Zowel schrijven, lezen én praten zijn uitingen van taal. In het Nederlands onderwijs is taal één van de kernvakken. Maar taal is ook een...

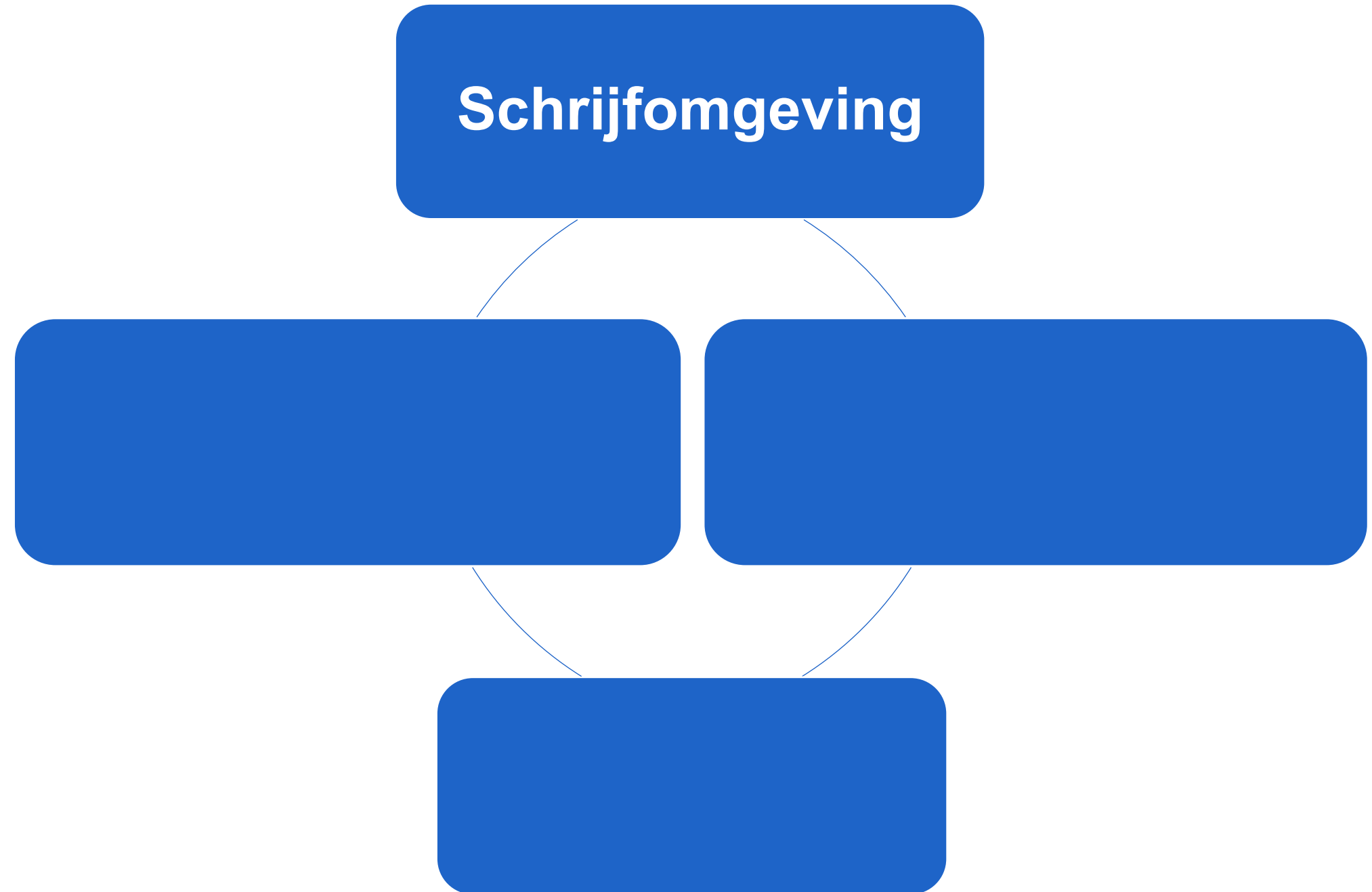
Schrijven: een cognitief complexe vaardigheid

**Doelgerichte
en cognitieve
activiteit**

Schrijven: een cognitief complexe vaardigheid

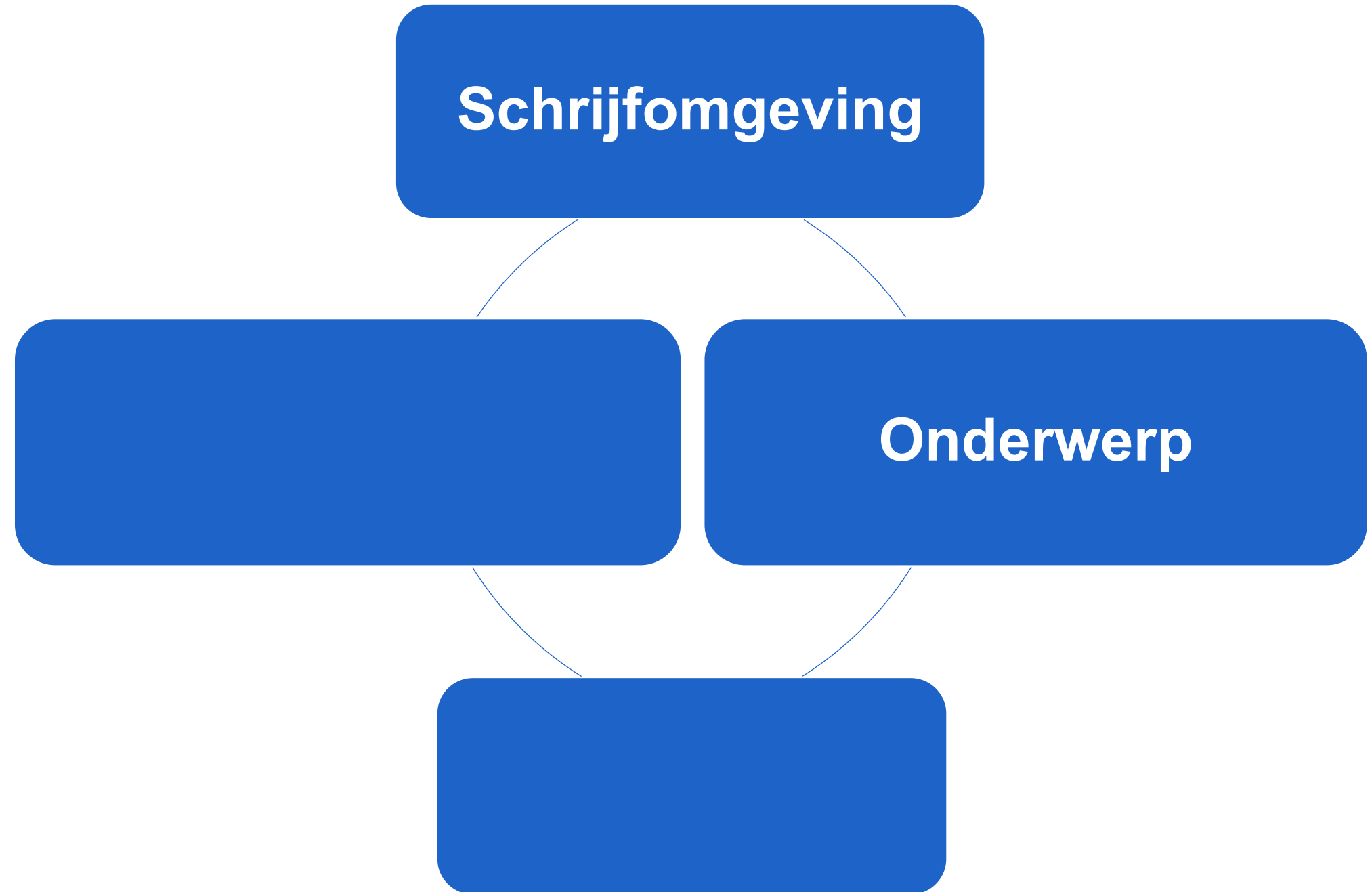
**Doelgerichte
en cognitieve
activiteit**

(Graham, Gillespie, & McKeown, 2013)

Schrijven: een cognitief complexe vaardigheid

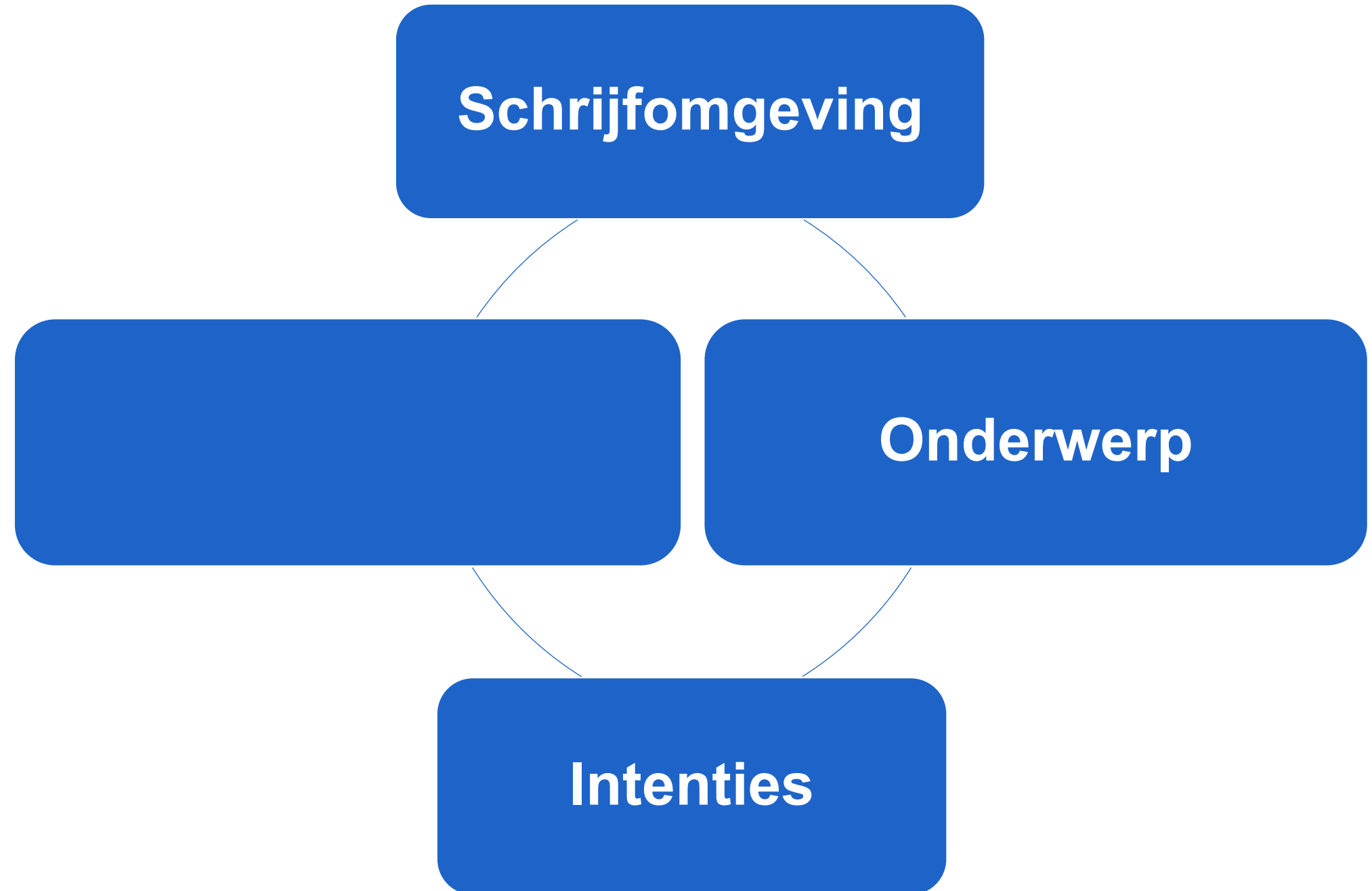
**Doelgerichte
en cognitieve
activiteit**

(Graham, Gillespie, & McKeown, 2013)

Schrijven: een cognitief complexe vaardigheid

**Doelgerichte
en cognitieve
activiteit**

Schrijven: een cognitief complexe vaardigheid

**Doelgerichte
en cognitieve
activiteit**

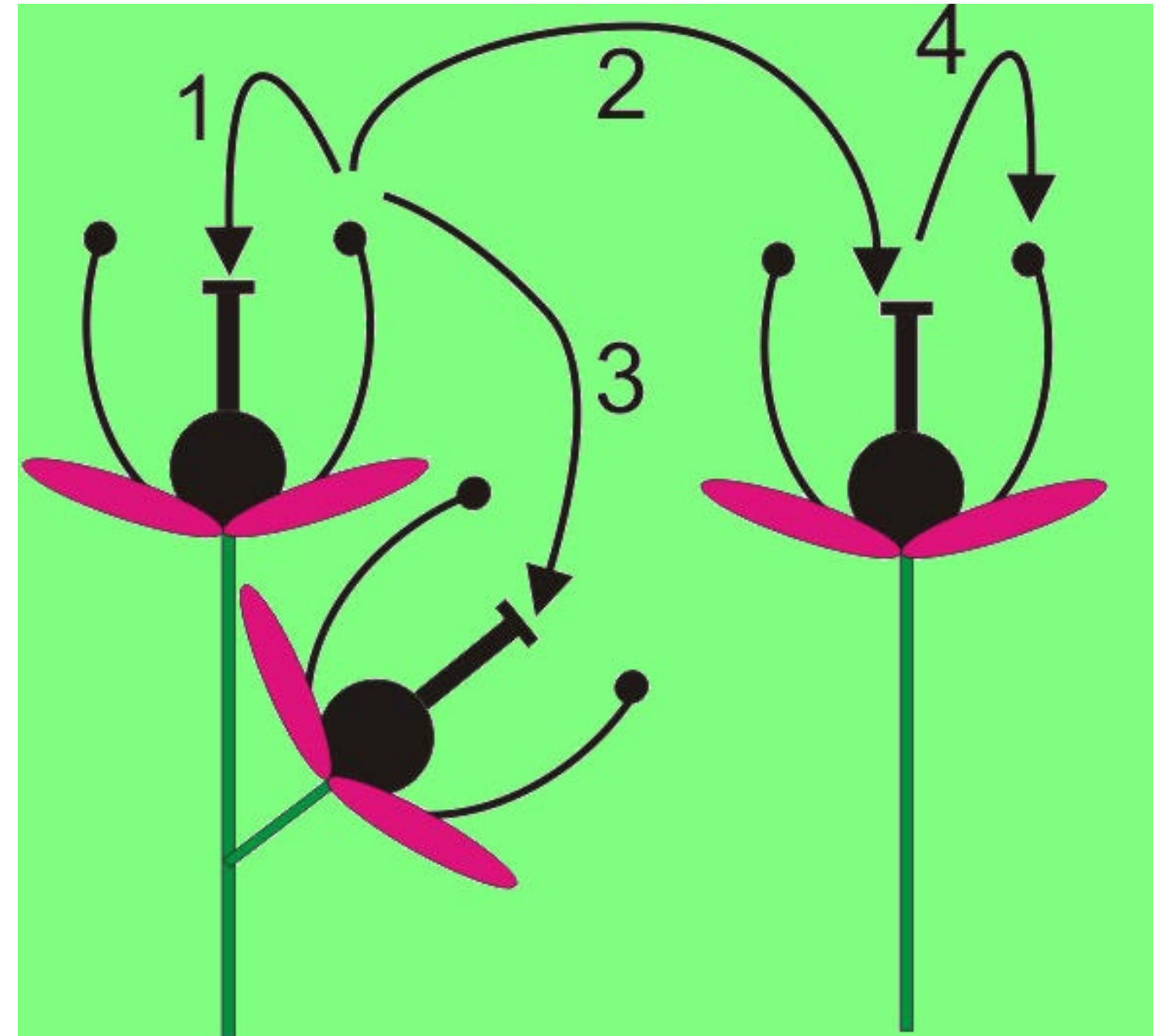
(Graham, Gillespie, & McKeown, 2013)

Schrijven: een cognitief complexe vaardigheid

Beginnende schrijvers ervaren veel moeilijkheden (Bereiter & Scardamalia, 1987; McCutchen, 2006)

Evidence-informed schrijfonderwijs

<https://www.masterplanbasisvaardigheden.nl/>

www.onderwijskennis.nl/leidraad-onderwijsverbetering

Schrijfonderzoek: meta-analyses

Tabel 3.1: Overzicht van geraadpleegde meta-analyses

Publicatie	Aantal onderzochte studies	Leerjaren (Grades) *	Focus
Andrews et al. 2006	31	2-10	Grammatica en zinscombinatie
Bangert-Drowns, 1993	32	1-college	Schrijven op de computer
Bangert-Drowns et al., 2004	46	1-college	Schrijven om te leren
Gersten & Baker, 2001	13	1-9 LP	Diverse benaderingen
Gillespie & Graham, 2014	43	1-12 LP	Diverse benaderingen
Goldberg et al., 2003	26	K-12	Schrijven op de computer
Graham & Harris, 2003	23	3-8 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham, 2006	39	1-12	Strategie-onderwijs
Graham & Perin, 2007a, b	123	4-12	Diverse benaderingen
Graham & Hebert, 2010	152	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham & Hebert, 2011	95	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham, Harris & Hebert, 2011	136	1-12	Formatieve beoordeling en feedback
Graham & Sandmel, 2011	29	1-12	Procesgericht schrijfonderwijs
Graham, McKeown et al., 2012	115	1-6	Diverse benaderingen
Graham, Harris & McKeown, 2013	84	1-12 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham & Santangelo, 2014	53	K-12	Spellingonderwijs
Graham, Hebert & Harris, 2015	35	1-8	Formatieve beoordeling en feedback
Graham, Harris & Santangelo, 2015	20	1-8	Diverse benaderingen ***
Graham, Harris & Chambers, 2016	19	1-12	Diverse benaderingen ***
Hebert, Gillespie & Graham, 2013	19	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Hillocks, 1984 / 1986	60	1-college	Diverse benaderingen
Koster, Tribushinina et al., 2015	32	4-6	Diverse benaderingen
Morphy & Graham, 2012	27	1-12	Schrijven op de computer
Santangelo & Graham, 2016	80	K-12	Handschriftonderwijs
Van Schooten et al., 2004	72	4-12	Computerondersteund schrijfonderwijs
Zheng, Warschauer, et al., 2016	10	K-12	Schrijven op de computer

Overzicht van meta-analyses uit de review studie van Janssen en van Weijen (2017)

Schrijfonderzoek: meta-analyses

Tabel 3.1: Overzicht van geraadpleegde meta-analyses

Publicatie	Aantal onderzochte studies	Leerjaren (Grades) *	Focus
Andrews et al. 2006	31	2-10	Grammatica en zinscombinatie
Bangert-Drowns, 1993	32	1-college	Schrijven op de computer
Bangert-Drowns et al., 2004	46	1-college	Schrijven om te leren
Gersten & Baker, 2001	13	1-9 LP	Diverse benaderingen
Gillespie & Graham, 2014	43	1-12 LP	Diverse benaderingen
Goldberg et al., 2003	26	K-12	Schrijven op de computer
Graham & Harris, 2003	23	3-8 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham, 2006	39	1-12	Strategie-onderwijs
Graham & Perin, 2007a, b	123	4-12	Diverse benaderingen
Graham & Hebert, 2010	152	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham & Hebert, 2011	95	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham, Harris & Hebert, 2011	136	1-12	Formatieve beoordeling en feedback
Graham & Sandmel, 2011	29	1-12	Procesgericht schrijfonderwijs
Graham, McKeown et al., 2012	115	1-6	Diverse benaderingen
Graham, Harris & McKeown, 2013	84	1-12 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham & Santangelo, 2014	53	K-12	Spellingonderwijs
Graham, Hebert & Harris, 2015	35	1-8	Formatieve beoordeling en feedback
Graham, Harris & Santangelo, 2015	20	1-8	Diverse benaderingen ***
Graham, Harris & Chambers, 2016	19	1-12	Diverse benaderingen ***
Hebert, Gillespie & Graham, 2013	19	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Hillocks, 1984 / 1986	60	1-college	Diverse benaderingen
Koster, Tribushinina et al., 2015	32	4-6	Diverse benaderingen
Morphy & Graham, 2012	27	1-12	Schrijven op de computer
Santangelo & Graham, 2016	80	K-12	Handschriftonderwijs
Van Schooten et al., 2004	72	4-12	Computerondersteund schrijfonderwijs
Zheng, Warschauer, et al., 2016	10	K-12	Schrijven op de computer

Basisonderwijs
(grades 1-6)

Schrijfonderzoek: meta-analyses

Tabel 3.1: Overzicht van geraadpleegde meta-analyses

Publicatie	Aantal onderzochte studies	Leerjaren (Grades) *	Focus
Andrews et al. 2006	31	2-10	Grammatica en zinscombinatie
Bangert-Drowns, 1993	32	1-college	Schrijven op de computer
Bangert-Drowns et al., 2004	46	1-college	Schrijven om te leren
Gersten & Baker, 2001	13	1-9 LP	Diverse benaderingen
Gillespie & Graham, 2014	43	1-12 LP	Diverse benaderingen
Goldberg et al., 2003	26	K-12	Schrijven op de computer
Graham & Harris, 2003	23	3-8 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham, 2006	39	1-12	Strategie-onderwijs
Graham & Perin, 2007a, b	123	4-12	Diverse benaderingen
Graham & Hebert, 2010	152	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham & Hebert, 2011	95	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham, Harris & Hebert, 2011	136	1-12	Formatieve beoordeling en feedback
Graham & Sandmel, 2011	29	1-12	Procesgericht schrijfonderwijs
Graham, McKeown et al., 2012	115	1-6	Diverse benaderingen
Graham, Harris & McKeown, 2013	84	1-12 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham & Santangelo, 2014	53	K-12	Spellingonderwijs
Graham, Hebert & Harris, 2015	35	1-8	Formatieve beoordeling en feedback
Graham, Harris & Santangelo, 2015	20	1-8	Diverse benaderingen ***
Graham, Harris & Chambers, 2016	19	1-12	Diverse benaderingen ***
Hebert, Gillespie & Graham, 2013	19	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Hillocks, 1984 / 1986	60	1-college	Diverse benaderingen
Koster, Tribushinina et al., 2015	32	4-6	Diverse benaderingen
Morphy & Graham, 2012	27	1-12	Schrijven op de computer
Santangelo & Graham, 2016	80	K-12	Handschriftonderwijs
Van Schooten et al., 2004	72	4-12	Computerondersteund schrijfonderwijs
Zheng, Warschauer, et al., 2016	10	K-12	Schrijven op de computer

Basisonderwijs
(grades 1-6)

Basisonderwijs +
secundair/voortgezet
onderwijs (grades 1-
12)

Schrijfonderzoek: meta-analyses

Tabel 3.1: Overzicht van geraadpleegde meta-analyses

Publicatie	Aantal onderzochte studies	Leerjaren (Grades) *	Focus
Andrews et al. 2006	31	2-10	Grammatica en zinscombinatie
Bangert-Drowns, 1993	32	1-college	Schrijven op de computer
Bangert-Drowns et al., 2004	46	1-college	Schrijven om te leren
Gersten & Baker, 2001	13	1-9 LP	Diverse benaderingen
Gillespie & Graham, 2014	43	1-12 LP	Diverse benaderingen
Goldberg et al., 2003	26	K-12	Schrijven op de computer
Graham & Harris, 2003	23	3-8 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham, 2006	39	1-12	Strategie-onderwijs
Graham & Perin, 2007a, b	123	4-12	Diverse benaderingen
Graham & Hebert, 2010	152	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham & Hebert, 2011	95	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham, Harris & Hebert, 2011	136	1-12	Formatieve beoordeling en feedback
Graham & Sandmel, 2011	29	1-12	Procesgericht schrijfonderwijs
Graham, McKeown et al., 2012	115	1-6	Diverse benaderingen
Graham, Harris & McKeown, 2013	84	1-12 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham & Santangelo, 2014	53	K-12	Spellingonderwijs
Graham, Hebert & Harris, 2015	35	1-8	Formatieve beoordeling en feedback
Graham, Harris & Santangelo, 2015	20	1-8	Diverse benaderingen ***
Graham, Harris & Chambers, 2016	19	1-12	Diverse benaderingen ***
Hebert, Gillespie & Graham, 2013	19	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Hillocks, 1984 / 1986	60	1-college	Diverse benaderingen
Koster, Tribushinina et al., 2015	32	4-6	Diverse benaderingen
Morphy & Graham, 2012	27	1-12	Schrijven op de computer
Santangelo & Graham, 2016	80	K-12	Handschriftonderwijs
Van Schooten et al., 2004	72	4-12	Computerondersteund schrijfonderwijs
Zheng, Warschauer, et al., 2016	10	K-12	Schrijven op de computer

Basisonderwijs
(grades 1-6)

Basisonderwijs +
secundair/voortgezet
onderwijs (grades 1-
12)

LP: leerlingen met
leerproblemen

Schrijfonderzoek: meta-analyses

Tabel 3.1: Overzicht van geraadpleegde meta-analyses

Publicatie	Aantal onderzochte studies	Leerjaren (Grades) *	Focus
Andrews et al. 2006	31	2-10	Grammatica en zinscombinatie
Bangert-Drowns, 1993	32	1-college	Schrijven op de computer
Bangert-Drowns et al., 2004	46	1-college	Schrijven om te leren
Gersten & Baker, 2001	13	1-9 LP	Diverse benaderingen
Gillespie & Graham, 2014	43	1-12 LP	Diverse benaderingen
Goldberg et al., 2003	26	K-12	Schrijven op de computer
Graham & Harris, 2003	23	3-8 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham, 2006	39	1-12	Strategie-onderwijs
Graham & Perin, 2007a, b	123	4-12	Diverse benaderingen
Graham & Hebert, 2010	152	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham & Hebert, 2011	95	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham, Harris & Hebert, 2011	136	1-12	Formatieve beoordeling en feedback
Graham & Sandmel, 2011	29	1-12	Procesgericht schrijfonderwijs
Graham, McKeown et al., 2012	115	1-6	Diverse benaderingen
Graham, Harris & McKeown, 2013	84	1-12 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham & Santangelo, 2014	53	K-12	Spellingonderwijs
Graham, Hebert & Harris, 2015	35	1-8	Formatieve beoordeling en feedback
Graham, Harris & Santangelo, 2015	20	1-8	Diverse benaderingen ***
Graham, Harris & Chambers, 2016	19	1-12	Diverse benaderingen ***
Hebert, Gillespie & Graham, 2013	19	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Hillocks, 1984 / 1986	60	1-college	Diverse benaderingen
Koster, Tribushinina et al., 2015	32	4-6	Diverse benaderingen
Morphy & Graham, 2012	27	1-12	Schrijven op de computer
Santangelo & Graham, 2016	80	K-12	Handschriftonderwijs
Van Schooten et al., 2004	72	4-12	Computerondersteund schrijfonderwijs
Zheng, Warschauer, et al., 2016	10	K-12	Schrijven op de computer

Focus:

- Grammatica en zinscombinatie (1x)
- Spellingonderwijs (1x)
- Handschriftonderwijs (1x)
- Schrijven op de computer (5x)
- Strategie-onderwijs (3x)
- Formatieve beoordeling en feedback (2x)
- Schrijven om te leren (1x)
- Schrijven t.b.v. tekstbegrip (3x)
- Diverse benaderingen (8x)

2 meta-analyses bijzonder interessant voor vandaag

Tabel 3.1: Overzicht van geraadpleegde meta-analyses

Publicatie	Aantal onderzochte studies	Leerjaren (Grades) *	Focus
Andrews et al. 2006	31	2-10	Grammatica en zinscombinatie
Bangert-Drowns, 1993	32	1-college	Schrijven op de computer
Bangert-Drowns et al., 2004	46	1-college	Schrijven om te leren
Gersten & Baker, 2001	13	1-9 LP	Diverse benaderingen
Gillespie & Graham, 2014	43	1-12 LP	Diverse benaderingen
Goldberg et al., 2003	26	K-12	Schrijven op de computer
Graham & Harris, 2003	23	3-8 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham, 2006	39	1-12	Strategie-onderwijs
Graham & Perin, 2007a, b	123	4-12	Diverse benaderingen
Graham & Hebert, 2010	152	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham & Hebert, 2011	95	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Graham, Harris & Hebert, 2011	136	1-12	Formatieve beoordeling en feedback
Graham & Sandmel, 2011	29	1-12	Procesgericht schrijfonderwijs
Graham, McKeown et al., 2012	115	1-6	Diverse benaderingen
Graham, Harris & McKeown, 2013	84	1-12 LP	Strategie-onderwijs naar SRSD-model **
Graham & Santangelo, 2014	53	K-12	Spellingonderwijs
Graham, Hebert & Harris, 2015	35	1-8	Formatieve beoordeling en feedback
Graham, Harris & Santangelo, 2015	20	1-8	Diverse benaderingen ***
Graham, Harris & Chambers, 2016	19	1-12	Diverse benaderingen ***
Hebert, Gillespie & Graham, 2013	19	1-12	Schrijven t.b.v. tekstbegrip
Hillocks, 1984 / 1986	60	1-college	Diverse benaderingen
Koster, Tribushinina et al., 2015	32	4-6	Diverse benaderingen
Morphy & Graham, 2012	27	1-12	Schrijven op de computer
Santangelo & Graham, 2016	80	K-12	Handschriftonderwijs
Van Schooten et al., 2004	72	4-12	Computerondersteund schrijfonderwijs
Zheng, Warschauer, et al., 2016	10	K-12	Schrijven op de computer

Evidence-informed schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al. (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager/primair onderwijs

‘Kracht’ van een schrijfinstructiepraktijk wordt uitgedrukt in ‘effect size (ES)’

- ‘eerder beperkte kracht’: $ES = 0.2$
- ‘medium kracht’: $ES = 0.5$
- ‘sterke kracht’: $ES = 0.8$

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven (n = 5)	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

Extra tijd inplannen voor schrijven

Expressief schrijven

Coert Visser, juni 26, 2018 in: oefeningen

Als je ergens emotioneel mee worstelt, bijvoorbeeld omdat je een heftige of traumatische ervaring hebt meegemaakt, dan kan expressief schrijven goed helpen. Expressief schrijven is een oefening die gebaseerd is op het werk van James Pennebaker en zijn collega's (zie o.a. Pennebaker, 2016). Het houdt in dat je gedurende een dag of vier 20 minuten per dag schrijft over iets dat zeer persoonlijk en belangrijk voor je is. Wat je schrijft, is alleen voor jou bedoeld.

Vrije tekst

Vereniging voor
freinetpedagogie

Zelf bepalen waarover je schrijft

De naam zegt het al: leerlingen bepalen zélf waarover ze schrijven, wanneer ze schrijven en in welke vorm ze dat doen. Teksten gaan vaak over eigen ervaringen, gedachten en gevoelens en zijn grepen uit het leven van kinderen. Tekstenschriften en tekstbestanden zijn prachtige levensboeken en geven samen een beeld van het intense leven van een leerling in haar omgeving. Kinderen vinden het leuk om te horen hoe iets bij anderen gaat. Ze merken dat klasgenoten vergelijkbare dingen meemaken.

Extra tijd inplannen voor schrijven

Expressief schrijven

Coert Visser, juni 26, 2018 in: oefeningen

Als je ergens emotioneel mee worstelt, bijvoorbeeld omdat je een heftige of traumatische ervaring hebt meegemaakt, dan kan expressief schrijven goed helpen. Expressief schrijven is een oefening die gebaseerd is op het werk van James Pennebaker en zijn collega's (zie o.a. Pennebaker, 2016). Het houdt in dat je gedurende een dag of vier 20 minuten per dag schrijft over iets dat zeer persoonlijk en belangrijk voor je is. Wat je schrijft, is alleen voor jou bedoeld.

Vrije tekst

Vereniging voor
freinetpedagogie

Zelf bepalen waarover je schrijft

De naam zegt het al: leerlingen bepalen zélf waarover ze schrijven, wanneer ze schrijven en in welke vorm ze dat doen. Teksten gaan vaak over eigen ervaringen, gedachten en gevoelens en zijn grepen uit het leven van kinderen. Tekstenschriften en tekstbestanden zijn prachtige levensboeken en geven samen een beeld van het intense leven van een leerling in haar omgeving. Kinderen vinden het leuk om te horen hoe iets bij anderen gaat. Ze merken dat klasgenoten vergelijkbare dingen meemaken.

Kerdoel 1

Taal- en leesomgeving

Doelzin

De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving.

Kerdoel 14

Talige identiteit

Doelzin

De leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit.

- Taalactiviteiten in betekenisvolle contexten/persoonlijke ervaringen
- Durf om te schrijven stimuleren
- Ruimte laten voor verschillende talen en taalvariëteiten

Inbedding in betekenisvolle contexten

Jantien Dhont |

Sessieleider

Organisatie: SLO

- [Aan de slag met schrijven in de onderbouw!](#)
Kleuters ontwikkelen zich het beste spelenderwijs, binnen een thema dat aansluit bij hun belangstelling of leefwereld. Het thema is de kapstok; het uitgangspunt zijn de doelen die de leerkracht...

Linda Vaessen-Moonen |

Sessieleider

- [Door schrijven de wereld ontmoeten én adresseren](#)
Door taal kun je de wereld ontmoeten en adresseren overal om ons heen, de hele dag. Als je luistert, leest, gesprekken voert en schrijft, leer je de wereld, de ander en jezelf...

Marion van de Meulen |

Sessieleider

- [Schrijven in de 21ste eeuw: pen en papier of digitaal?](#)
We leven in een digitale wereld. Digitaal schrijven heeft voordelen: het is meteen digitaal opgeslagen, makkelijk aanpassen en je kunt kiezen uit veel mogelijkheden om te schrijven...

Enne Koens |

Spreker

- [Lezing - Aan de slag met creatief schrijven](#)

Kerdoel 1

Taal- en leesomgeving

Doelzin

De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving.

Heidi Koren |

Sessieleider

- [Schrijven als kunstvak](#)
Taal is in essentie ons communicatiemiddel. Zowel schrijven, lezen én praten zijn uitingen van taal. In het Nederlands onderwijs is taal één van de kernvakken. Maar taal is ook een...

Bea Pompert |

Sessieleider

- [Ridders en bur](#)
In groep 3 van Bea gaat het over ridders en kasteel. Wie wonen en werken er allemaal? Hoe word je eigenlijk ridder en hoe ziet het kasteel er precies uit? Over deze vragen...

Patrick Postma |

Sessieleider

- [Ridders en burchten, jonkvrouwen en kastelen – een spelverhaal](#)
In groep 3 van Patrick gaat het spelverhaal over het leven in een kasteel. Wie wonen en werken er allemaal? Hoe word je eigenlijk ridder en hoe ziet het kasteel er precies uit? Over deze vragen...

Esther van Huisstede |

Sessieleider

- [Praktijkcarrousel](#)
In deze sessie krijg je korte flitspresentaties van inspirerende voorbeelden van collega's die werken aan rijk schrijfonderwijs. Met Anneleen Mulder en Esther van Huisstede. Anneleen heeft...

Anneleen Mulder |

Sessieleider

- [Praktijkcarrousel](#)
In deze sessie krijg je korte flitspresentaties van inspirerende voorbeelden van collega's die werken aan rijk schrijfonderwijs. Met Anneleen Mulder en Esther van Huisstede. Anneleen heeft...

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback (n = 10)	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

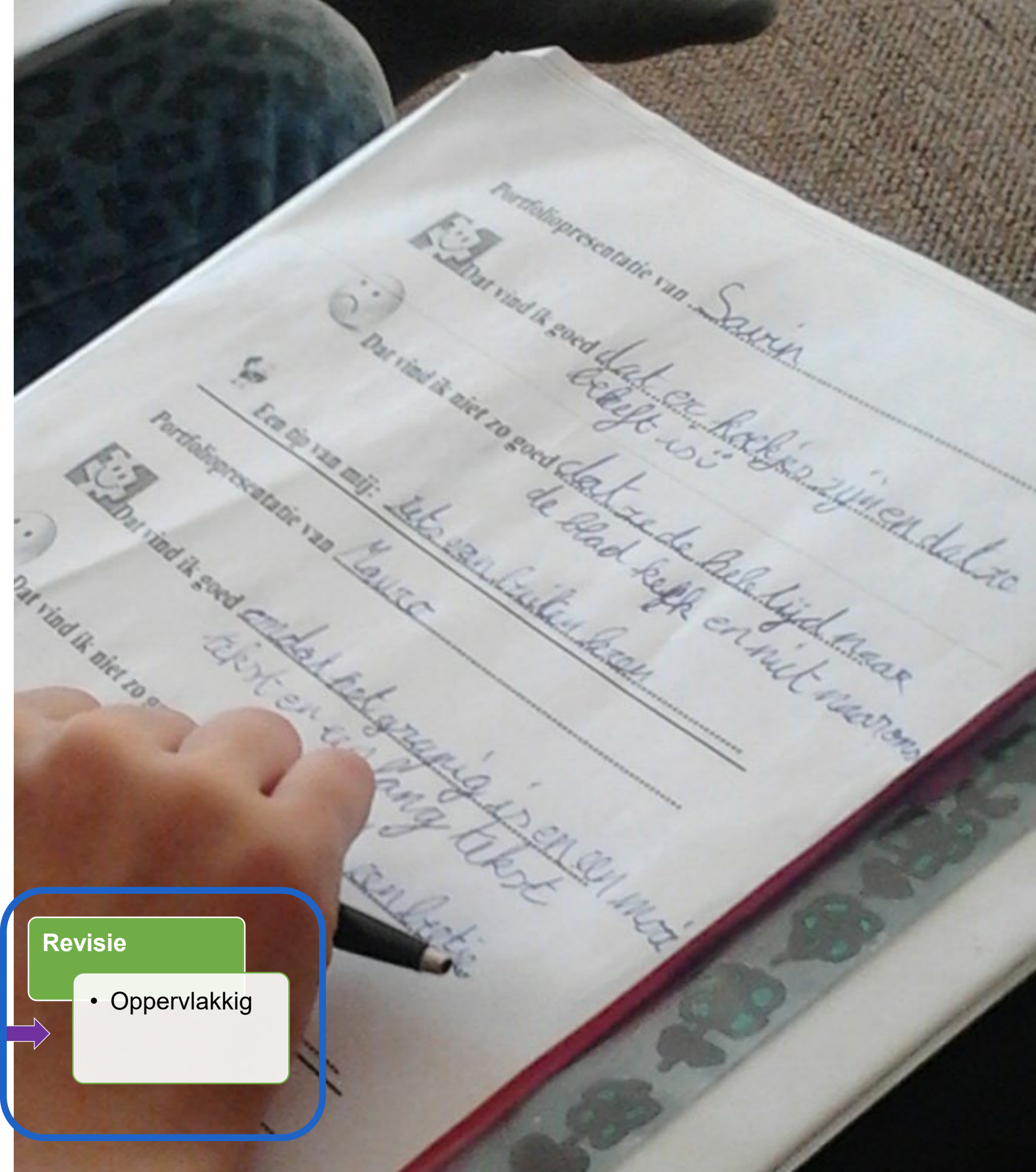
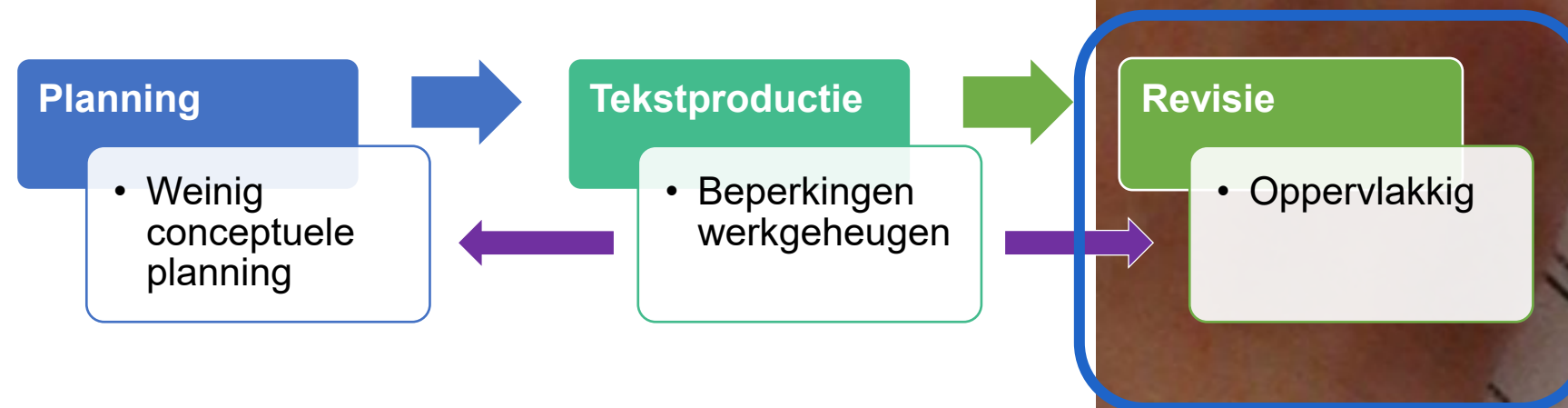
Peer-feedback

- Feedback op het product geven aan of krijgen van een klasgenoot
- Richtlijnen geven over hoe feedback te geven. Vb.
 - Dit vind ik goed in de tekst
 - Dit kan beter
 - Dit is mijn tip
- Anonieme teksten (minder geremd in commentaar)

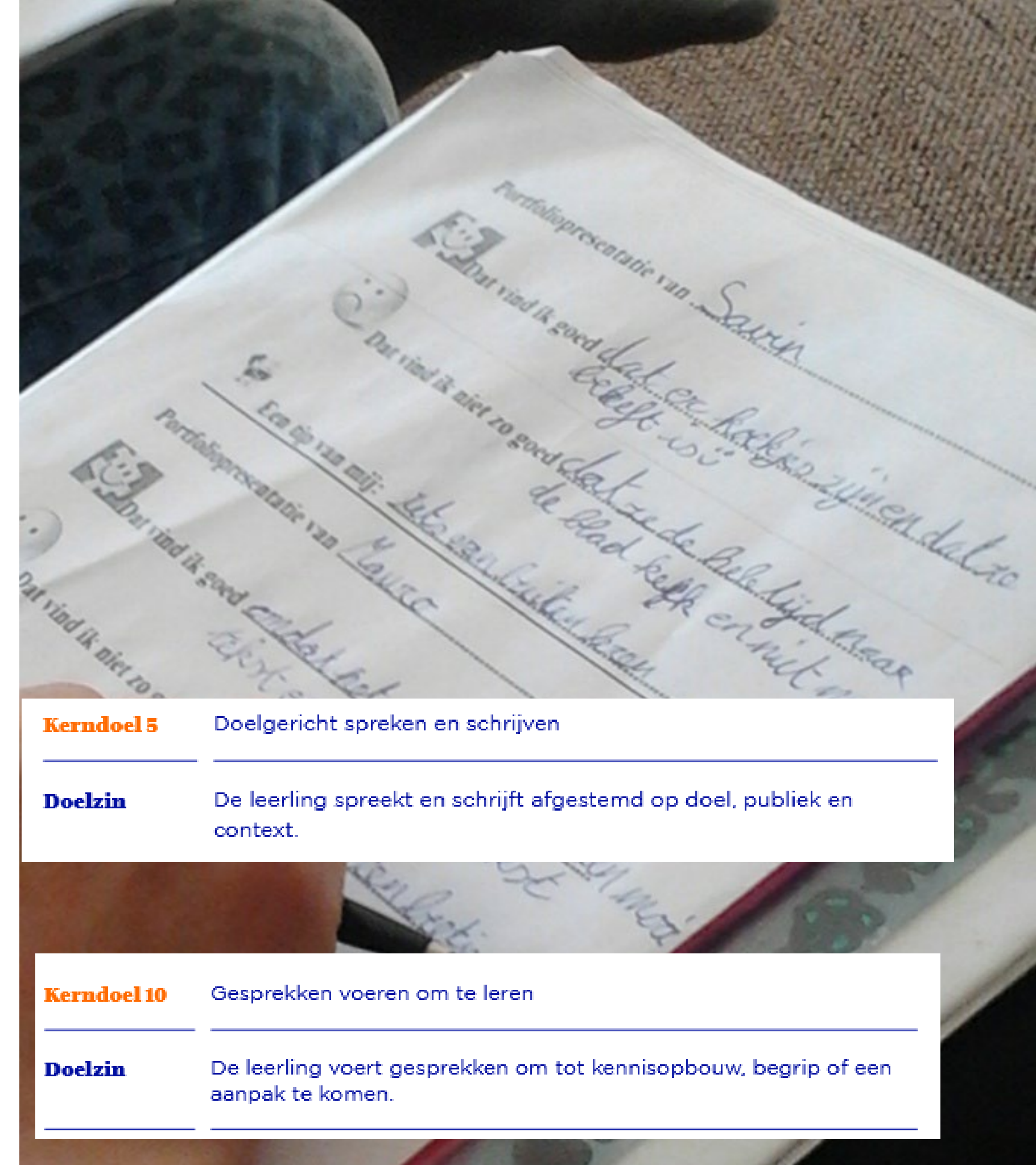
Peer-feedback

- Feedback op het product geven aan of krijgen van een klasgenoot
- Richtlijnen geven over hoe feedback te geven. Vb.
 - Dit vind ik goed in de tekst
 - Dit kan beter
 - Dit is mijn tip
- Anonieme teksten (minder geremd in commentaar)

Peer-feedback

- Feedback op het product geven aan of krijgen van een klasgenoot
- Richtlijnen geven over hoe feedback te geven. Vb.
 - Dit vind ik goed in de tekst
 - Dit kan beter
 - Dit is mijn tip
- Anonieme teksten (minder geremd in commentaar)

Kerdoel 5 Doelgericht spreken en schrijven

Doelzin De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Kerdoel 10 Gesprekken voeren om te leren

Doelzin De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.

Kerdoel 11 Reflecteren op taalactiviteiten

Doelzin De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.

Naam: [REDACTED]

Portfoliomap Lijst geselecteerde teksten schooljaar 2012 - 2013

Nr.	titel	datum	Onderwerp/ soort tekst
1.	De vliegende pen	22	groppige
2.	De gestolen schildbus		kleurrijke
3.	Ik ben de fiets van Slawinder		fantasie
4.	Niet weer naar de tandarts		groppige
5.	Een geheim van de paarden		soort verhaal
6.	De lieve draakje		groppige leuke
7.	Meneer molren		fantasie
8.	Een ergo droom		fantasie
9.	Het lolly beest		fantasie
10.	Het mysterie van mevrouw April		fantasie
11.	Mijn vriendende bijen		fantasie
12.	De koninklijke konink		fantasie

Oorlog en vrede

Het is erg in Syrië wat er gebeurt. Als president Assad er niet was er geen oorlog. Ze gaan weg van hun land en komen naar Europa. Er is geen plaats in sommige landen. Dan worden ze terug gestuurd. Dat is erg voor de mensen die weg moesten. Sommige mensen sterven van ziektes, worden geschoten, Dat is erg voor de familieleden en vrienden. Als er vrede was in landen, was je nooit iemand kwijt

Kerdoel 1 Taal- en leesomgeving

Doelzin De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving.

Kerdoel 2 Taal in de leergebieden

Doelzin De school stimuleert de taalontwikkeling van de leerling in alle leergebieden.

Kerdoel 5 Doelgericht spreken en schrijven

Doelzin De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Kerdoel 14 Talige identiteit

Doelzin De leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit.

Kerdoel 11 Reflecteren op taalactiviteiten

Doelzin De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.

Het is erg in Syrië wat er gebeurt. Als president Assad er niet was er geen oorlog. Ze gaan weg van hun land en komen naar Europa. Er is geen plaats in sommige landen. Dan worden ze terug gestuurd. Dat is erg voor de mensen die weg moesten. Sommige mensen sterven van ziektes, worden geschoten, Dat is erg voor de familieleden en vrienden. Als er vrede was in landen, was je nooit iemand kwijt

Self-feedback

Leerlingen leren zichzelf evalueren a.d.h.v. een rubric

Kerdoel 11 Reflecteren op taalactiviteiten

Doelzin De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.

Essay Rubric 6+1 Trait Writing Model

Student Name: _____

Category	4	3	2	1
Focus on topic (content)	There is one clear, well-focused topic. Main idea stands out and is supported by detailed information.	Main idea is clear, but the supporting information is general.	Main idea is somewhat clear, but there is a need for more supporting information.	The main idea is not clear. There is a seemingly random collection of information.
Accuracy of facts (content)	All supportive facts are reported accurately.	Almost all supportive facts are reported accurately.	Most supportive facts are reported accurately.	No facts are reported or most are inaccurately reported.
Introduction (organization)	The introduction is inviting, states the main topic, and previews the structure of the paper.	The introduction clearly states the main topic and previews the structure of the paper, but it is not particularly inviting to the reader.	The introduction states the main topic, but does not adequately preview the structure of the paper nor is it particularly inviting to the reader.	There is no clear introduction of the main topic or structure of the paper.
Sequencing (organization)	Details are placed in a logical order and the way they are presented effectively keeps the interest of the reader.	Details are placed in a logical order, but the way they are presented sometimes makes the writing less interesting.	Some details are not in a logical or expected order, and this distracts the reader.	Many details are not in a logical or expected order. There is little sense that the writing is organized.
Flow & rhythm (sentence fluency)	All sentences sound natural and are easy-on-the-ear when read aloud. Each sentence is clear and has an obvious emphasis.	Almost all sentences sound natural and are easy-on-the-ear when read aloud, but 1 or 2 are awkward or difficult to understand.	Most sentences sound natural and are easy-on-the-ear when read aloud, but several are awkward or difficult to understand.	The sentences are difficult to read aloud because they sound awkward, are distractingly repetitive, or difficult to understand.
Word choice	Writer uses vivid words and phrases that linger or draw pictures in the reader's mind, and the choice and placement of the words seems accurate, natural, and not forced.	Writer uses vivid words and phrases that linger or draw pictures in the reader's mind, but occasionally the words are used inaccurately or seem overdone.	Writer uses words that communicate clearly, but the writing lacks variety, punch, or flair.	Writer uses a limited vocabulary, which does not communicate strongly or capture the reader's interest. Jargon or clichés may be present and detract from the meaning.

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor (n = 10)	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

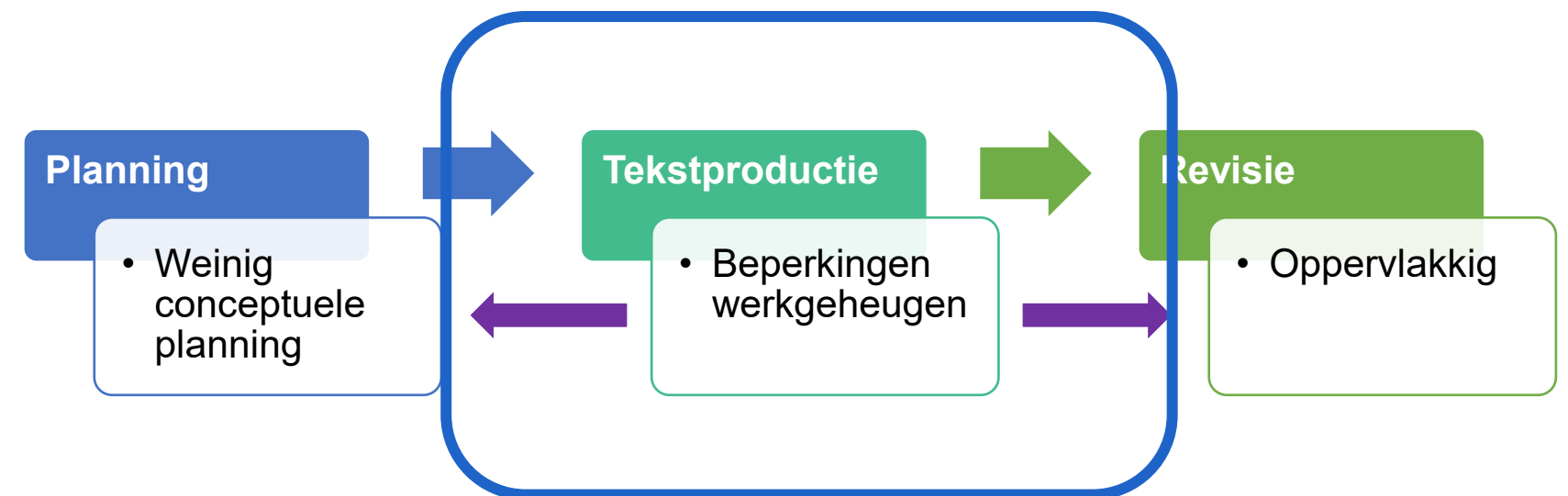
Gebruik van word processor

- vs. pen en papier
- Word processor + software om het schrijfproces te faciliteren (vb., spelling checker, voorleessoftware,...)

Gebruik van word processor

- vs. pen en papier
- Word processor + software om het schrijfproces te faciliteren (vb., spelling checker, voorleessoftware,...)
- Belangrijk! Typen = geautomatiseerd

Gebruik van word processor

- vs. pen en papier
- Word processor + software om het schrijfproces te faciliteren (vb., spelling checker, voorleessoftware,...)
- Belangrijk! Typen = geautomatiseerd

Marion van de Meulen |

Sessieleider

- [Schrijven in de 21ste eeuw: pen en papier of digitaal?](#)
We leven in een digitale wereld. Digitaal schrijven biedt voordelen: het is meteen digitaal opgeslagen, je kunt je tekst makkelijk aanpassen en je kunt kiezen uit vele lettertypes. Maar schrijven...

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven (n = 8)	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

Brainstormactiviteiten voor het schrijven

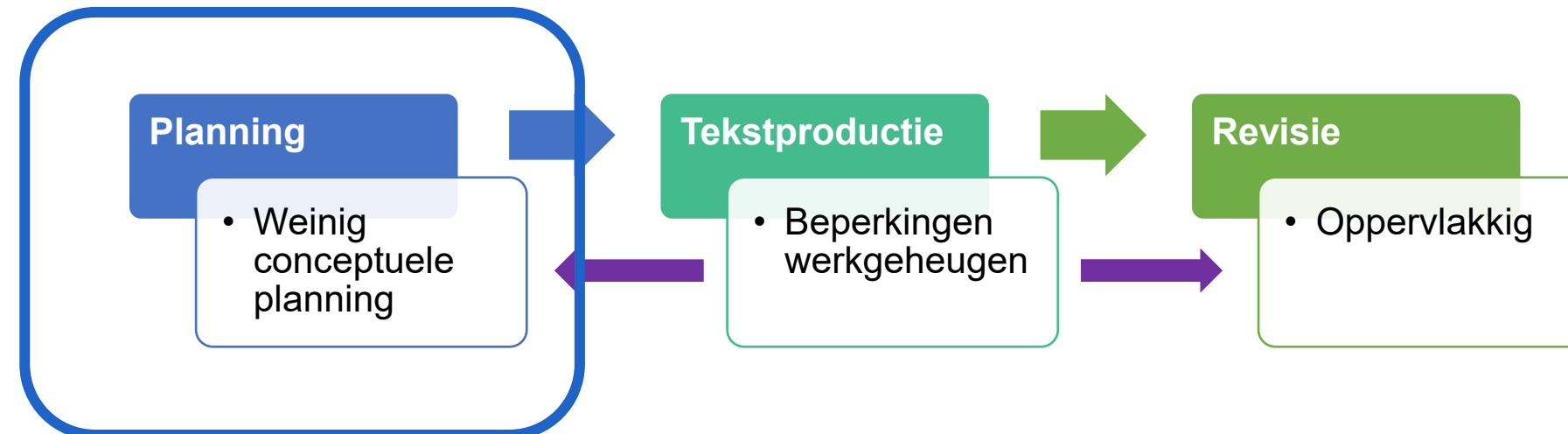
- Notities nemen voor het schrijven
- Tekeningen maken voor het schrijven
- Informatie verzamelen op het internet

Verzamelen + organiseren van ideeën voor je een eerste draft schrijft

Brainstormactiviteiten voor het schrijven

- Notities nemen voor het schrijven
- Tekeningen maken voor het schrijven
- Informatie verzamelen op het internet

Verzamelen + organiseren van ideeën voor je een eerste draft schrijft

Graphic Organizer with Pictures

 Who	 When	 Where	
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	
 What	 What	 How	 How
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Kerdoel 5 Doelgericht spreken en schrijven

Doelzin De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Kerdoel 7 Schrijven om te leren

Doelzin De leerling schrijft om tot kennisopbouw of begrip te komen.

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden (n = 8)	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

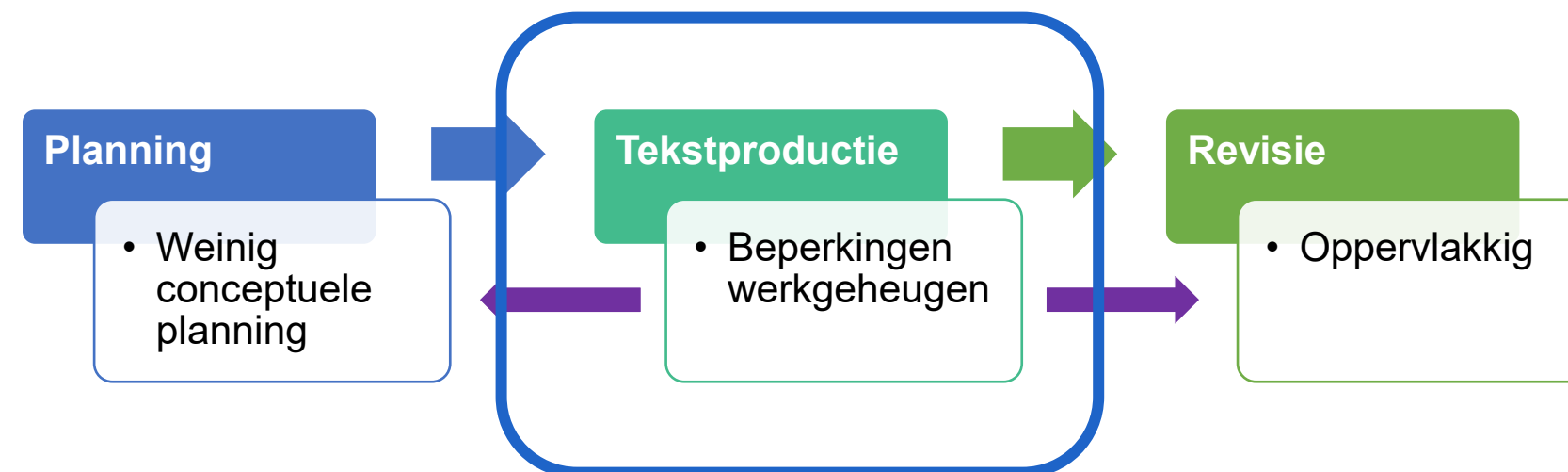
Expliciete instructie basisschrijfvaardigheden

- Handschrift
- Spelling
- Typen

Voornamelijk dan 1-2-3^{de}
leerjaar LO / Groep 3-4-5 BO

Expliciete instructie basisschrijfvaardigheden

- Handschrift
 - Spelling
 - Typen
- Voornamelijk dan 1-2-3^{de}
leerjaar LO / Groep 3-4-5 BO
- Hoe meer geautomatiseerd – hoe meer ruimte in het werkgeheugen voor hogere-orde denk/schrijfvaardigheden

Expliciete instructie basisschrijfvaardigheden

- Handschrift
 - Spelling
 - Typen
- Voornamelijk dan 1-2-3^{de}
leerjaar LO / Groep 3-4-5 BO
- Hoe meer geautomatiseerd – hoe meer ruimte in het werkgeheugen voor hogere-orde denk/schrijfvaardigheden

Kerdoel 13

Spelling, formulering en interpunctie

Doelzin

De leerling toont inzicht in regels en procedures voor spelling, formulering en interpunctie.

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur (n = 9)	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

Expliciete instructie tekststructuur

Hoe zijn verschillende tekstgenres opgebouwd en gestructureerd

- Verhalende teksten
- Informatieve teksten
- Overtuigende teksten
- ...

Kerdoel 18

Verhalende teksten

Doelzin

De leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Kerdoel 19

Literaire genres

Doelzin

De leerling toont inzicht in genrekenmerken van literatuur.

1

Welkom, in mijn huis!

Heb jij al eens in jouw straat of in de stad naar de huizen gekeken? Heb je dan ook gemerkt dat er zoveel verschillende soorten huizen zijn: appartementen, villa's, rijwoningen, huizen met een plat dak, ... Je kan dus huizen vinden in verschillende groottes, kleuren en vormen. Benieuwd hoe mijn huis er uit ziet? In deze tekst vertel ik iets meer over de grootte van mijn huis, mijn slaapkamer en mijn tuin.

Mijn huis is een groot want we hebben drie verdiepingen!

Het leukste plekje in mijn huis is ongetwijfeld mijn slaapkamer. Daar staat mijn bed en mijn computer.

Buiten hebben een grote tuin waar ik vaak samen met mijn zus speel.

Eigenlijk maakt het niet echt uit in welk soort huis je woont. Het belangrijkste is dat jouw huis een echte thuis is waar je je goed en veilig voelt.

2

Ten eerste heeft mijn huis twee verdiepingen. Op het gelijkvloers vind je de inkomhal, de woonkamer, de keuken en de opbergruimte. Op de eerste verdieping hebben we drie slaapkamers (een slaapkamer voor mijn ouders, een slaapkamer voor mijn zus en mijn slaapkamer) en een badkamer. Mijn huis is zeker niet klein, maar het is ook geen grote villa. Ten tweede vind ik mijn slaapkamer het leukste plekje in het hele huis. Mijn kamer is blauw geschilderd en er hangen ook posters uit. 's Avonds zit ik vaak in mijn kamer om mijn huiswerk te maken aan mijn bureau of een computerspel te spelen. Maar wat mijn slaapkamer zo speciaal maakt, is mijn stapelbed. Af en toe mag ik een vriendje uitnodigen om te blijven slapen in mijn stapelbed. Ten derde heb ik ook een grote tuin met veel bomen en een vijver met kleurrijke vissen. Als het zomer is speel ik vaak samen met mijn zus in de tuin. We spelen dan bijvoorbeeld verstoppertje of bouwen een fort in de tuin. Deze zomer hebben we een boomhut in de tuin gebouwd en we hebben zelfs een nachtje in de boomhut slapen! Tot slot: mijn huis is groot genoeg en mijn slaapkamer is het leukste plekje en ik speel veel in mijn grote tuin.

2. Vergelijk de twee teksten. Kijk zowel naar de inhoud als naar de opbouw van de teksten.

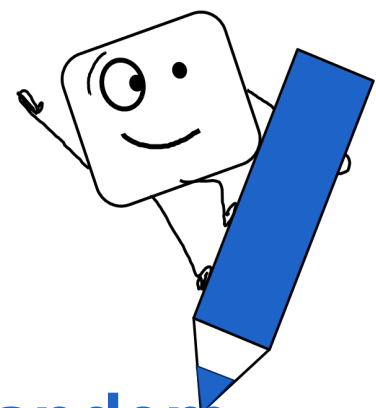
Tekst 1

Tekst 2

INHOUD			INHOUD		
<ul style="list-style-type: none"> • Heb je voldoende informatie over het huis? 			<ul style="list-style-type: none"> • Heb je voldoende informatie over het huis? 		
OPBOUW			OPBOUW		
<ul style="list-style-type: none"> • Is er een titel? 			<ul style="list-style-type: none"> • Is er een titel? 		
<ul style="list-style-type: none"> • Is er een inleiding? 			<ul style="list-style-type: none"> • Is er een inleiding? 		
<ul style="list-style-type: none"> • Is er een midden? 			<ul style="list-style-type: none"> • Is er een midden? 		
<ul style="list-style-type: none"> • Is er een slot? 			<ul style="list-style-type: none"> • Is er een slot? 		
<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er alinea's? 			<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er alinea's? 		
<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er prenten? 			<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er prenten? 		

Welkom, in mijn huis!

3

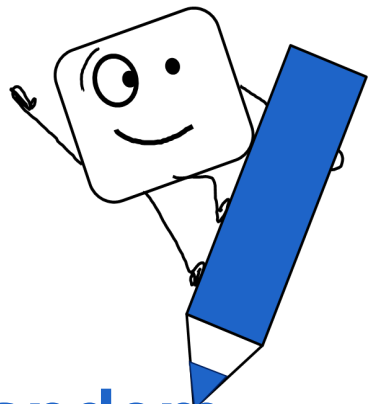
Heb jij al eens in jouw straat of in de stad naar de huizen gekeken? Heb je dan ook gemerkt dat er zoveel verschillende soorten huizen zijn: appartementen, villa's, rijwoningen, huizen met een plat dak, ... Je kan dus huizen vinden in verschillende groottes, kleuren en vormen. Benieuwd hoe mijn huis er uit ziet? In deze tekst vertel ik iets meer over de grootte van mijn huis, mijn slaapkamer en mijn tuin.

Ten eerste heeft mijn huis twee verdiepingen. Op het gelijkvloers vind je de inkomhal, de woonkamer, de keuken en de opbergruimte. Op de eerste verdieping hebben we drie slaapkamers (een slaapkamer voor mijn ouders, een slaapkamer voor mijn zus en mijn slaapkamer) en een badkamer. Mijn huis is zeker niet klein, maar het is ook geen grote villa.

Ten tweede vind ik mijn slaapkamer het leukste plekje in het hele huis. Mijn kamer is blauw geschilderd en er hangen ook posters uit. 's Avonds zit ik vaak in mijn kamer om mijn huiswerk te maken aan mijn bureau of een computerspel te spelen. Maar wat mijn slaapkamer zo speciaal maakt, is mijn stapelbed. Af en toe mag ik een vriendje uitnodigen om te blijven slapen in mijn stapelbed.

Ten derde heb ik ook een grote tuin met veel bomen en een vijver met kleurrijke vissen. Als het zomer is speel ik vaak samen met mijn zus in de tuin. We spelen dan bijvoorbeeld verstoppertje of bouwen een kamp in de tuin. Deze zomer hebben we een boomhut in de tuin gebouwd en mochten we zelfs een nachtje in de boomhut slapen!

Eigenlijk maakt het niet echt uit in welk soort huis je woont. Het belangrijkste is dat jouw huis een echte thuis is waar je je goed en veilig voelt.

IETS UITLEGGEN

1

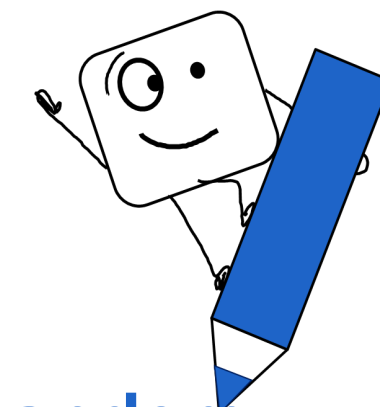
DOEL!: Wanneer je iets moet uitleggen aan iemand, dan geef je informatie aan de lezer over een bepaald onderwerp zodat de lezer het onderwerp begrijpt.

Belangrijk!!! Wanneer je iets uitlegt dan vertel je geen verhaal!!!

2

HOE?:

- **INHOUD:** In een uitleg staan feiten, voorbeelden en details over het onderwerp zodat de lezer het onderwerp begrijpt.
- **OPBOUW:** Een tekst waarin iets uitgelegd wordt, bestaat uit 4 grote delen:
 - **Titel**
 - **Inleiding:** De inleiding zorgt dat de lezer weet waarover de tekst zal gaan en waarover de schrijver zal schrijven.
 - **Midden:** Het midden beschrijft alle belangrijke informatie over het onderwerp aan de hand van voorbeelden, details,...
 - **Slot:** Het slot vat de tekst kort samen of geeft een conclusie.

Effectieve schrijfinstructie

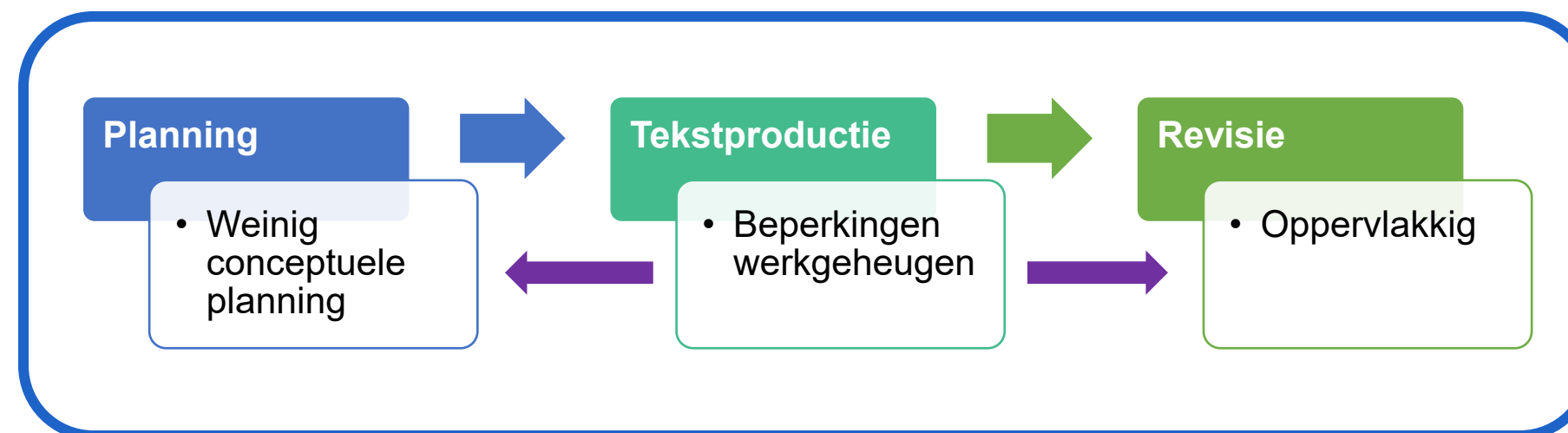
Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct (n = 7)	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

Doelen m.b.t. het schrijfproduct

Algemene schrijfdoelen m.b.t. het schrijfproduct	Productspecifieke doelen
'Lees jouw tekst na en reviseer'	'Lees jouw tekst na en voeg 3 nieuwe elementen toe aan je tekst'
'Schrijf een argumentatieve tekst en overtuig je lezer'	'Overtuig je lezer van je standpunt door 3 argumenten uit te werken. Weerleg ook 1 tegenargument in jouw tekst'

Duidelijke + specifieke doelen

Kerdoel 1

Taal- en leesomgeving

Doelzin

De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving.

Kerdoel 5

Doelgericht spreken en schrijven

Doelzin

De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene (n = 5)	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

Feedback van een volwassene

Door de leerkracht of ouder

Kerdoel 10 Gesprekken voeren om te leren

Doelzin De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.

Kerdoel 5 Doelgericht spreken en schrijven

Doelzin De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Kerdoel 11 Reflecteren op taalactiviteiten

Doelzin De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven (n = 4)	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën	1.02

Samen schrijven

Peers schrijven samen (vs. individueel schrijven)

- Samen plannen
- Samen draften/schrijven
- Samen reviseren
- Samen tekst opmaken

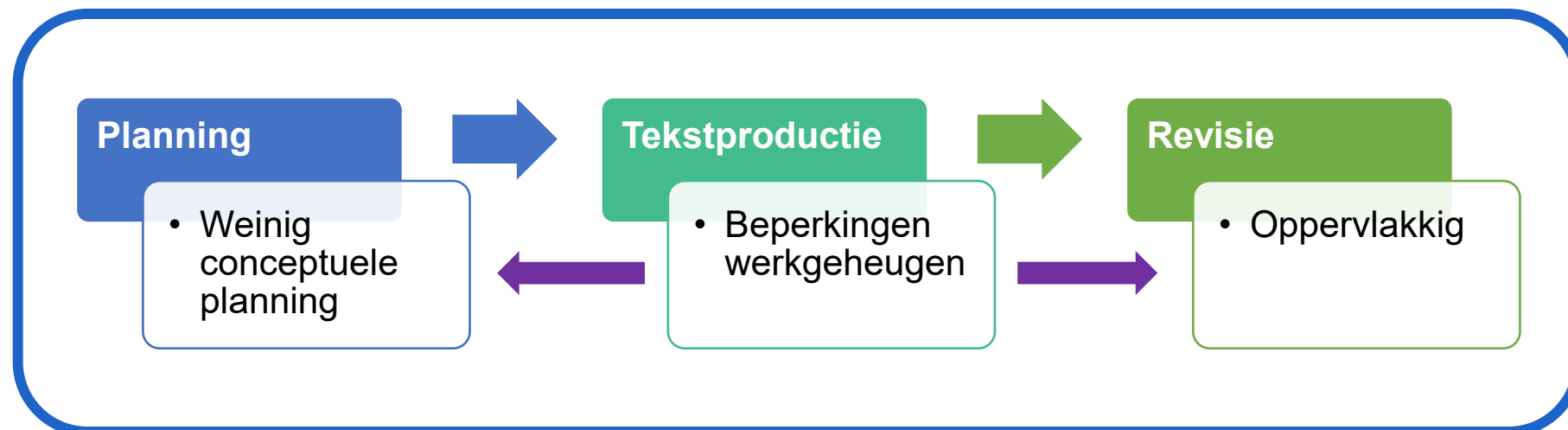
Interne denk- en leerprocessen worden geëxternaliseerd → metacognitieve reflectie wordt gestimuleerd

Samen schrijven

Peers schrijven samen (vs. individueel schrijven)

- Samen plannen
- Samen draften/schrijven
- Samen reviseren
- Samen tekst opmaken

Interne denk- en leerprocessen worden geëxternaliseerd → metacognitieve reflectie wordt gestimuleerd

Dialogisch schrijven

SPARREN over elkaars teksten

Samen schrijven

Peers schrijven samen (vs. individueel schrijven)

- Samen plannen
- Samen draften/schrijven
- Samen reviseren
- Samen tekst opmaken

Interne denk- en leerprocessen worden geëxternaliseerd → metacognitieve reflectie wordt gestimuleerd

Kerdoel 10 Gesprekken voeren om te leren

Doelzin De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.

Kerdoel 5 Doelgericht spreken en schrijven

Doelzin De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Kerdoel 11 Reflecteren op taalactiviteiten

Doelzin De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.

Samen schrijven

Peers schrijven samen (vs. individueel schrijven)

- Samen plannen
- Samen draften/schrijven
- Samen reviseren
- Samen tekst opmaken

Interne denk- en leerprocessen worden geëxternaliseerd → metacognitieve reflectie wordt gestimuleerd

Bea Pompert |

Sessieleider

- [Ridders en bur](#)
In groep 3 va kasteel. Wie eigenlijk ridc vragen...

Patrick Postma |

Sessieleider

- [Ridders en burchten, jonkvrouwen en kastelen – een spelverhaal](#)
In groep 3 van Patrick gaat het spelverhaal over het leven in een kasteel. Wie wonen en werken er allemaal? Hoe word je eigenlijk ridder en hoe ziet het kasteel er precies uit? Over deze vragen...

Jantien Dhont |

Sessieleider

Organisatie: SLO

- [Aan de slag met schrijven in de onderbouw!](#)
Kleuters ontwikkelen zich het beste spelenderwijs, binnen een thema dat aansluit bij hun belangstelling of leefwereld. Het thema is de kapstok; het uitgangspunt zijn de doelen die de leerkracht...

Effectieve schrijfinstructie

Meta-analyse van Graham et al (2012): schrijfinstructiepraktijken – lager onderwijs

Schrijfpraktijk	Effect size
Extra tijd inplannen voor schrijven	0.30
Peer/self-feedback	0.37
Gebruik van word processor	0.47
Brainstormactiviteiten voor het schrijven	0.54
Expliciete instructie geven over basisschrijfvaardigheden	0.55
Expliciete instructie geven over tekststructuur	0.59
Doelen m.b.t. het schrijfproduct	0.76
Feedback van een volwassene	0.80
Samen schrijven	0.89
Expliciete instructie geven over schrijfstrategieën (n = 20)	1.02

Expliciete strategie-instructie

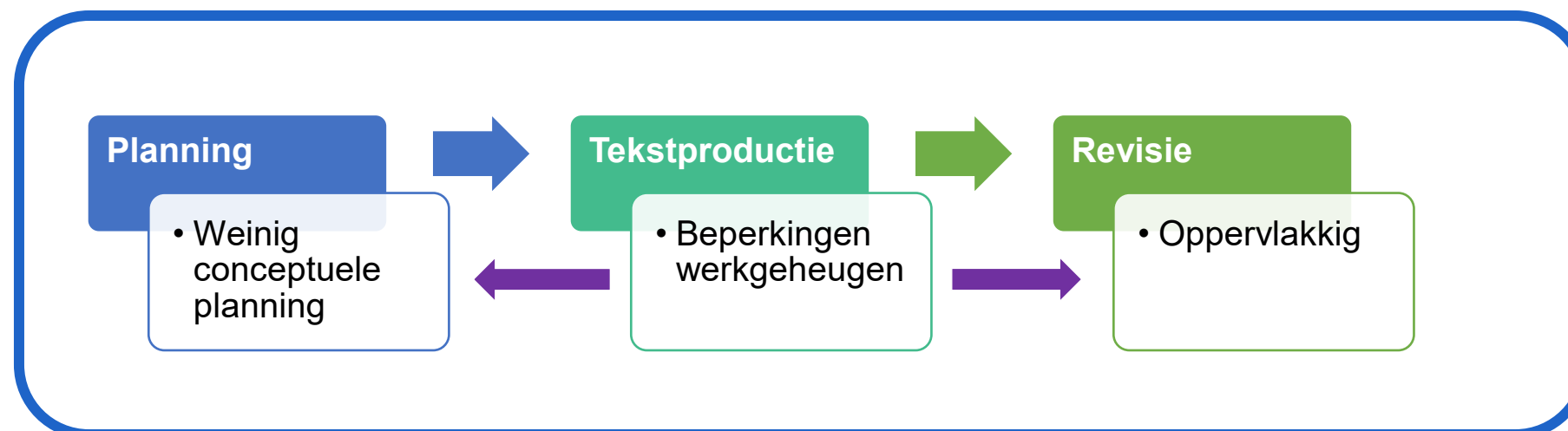
Schrijfstrategieën

1. **Planningsstrategie**
2. **Schrijfstrategie**
3. **Reviseerstrategie**

- ✓ Hoe een bepaalde schrijfstrategie hanteren?
- ✓ Wanneer een bepaalde schrijfstrategie hanteren?
- ✓ Waarom een bepaalde schrijfstrategie hanteren?

Stapsgewijze instructie:

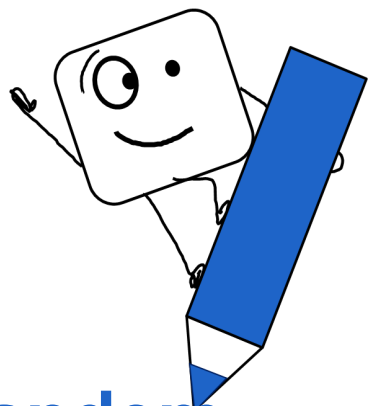
1. Belang van een bepaalde strategie
2. Peilen naar strategiegebruik van leerlingen
3. Strategiegebruik modelleren
4. Strategiekartaat bespreken
5. Oefening
6. Reflectiemoment

Stap 1: belang van een goede planning

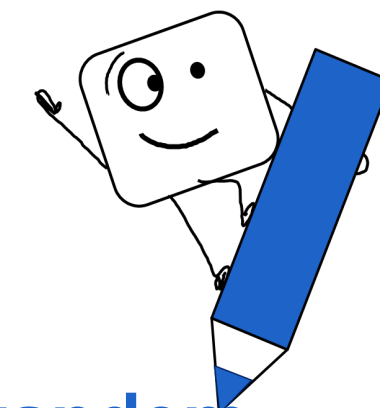
Kort klasgesprek over enkele concrete, alledaagse situaties waarbij planning belangrijk is

- Planning verjaardagsfeestje
- Planning boodschappen (lijstje)
- Huis bouwen: plan maken
- ...

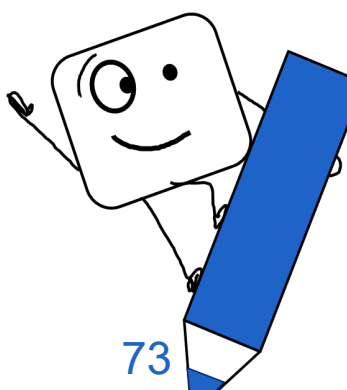
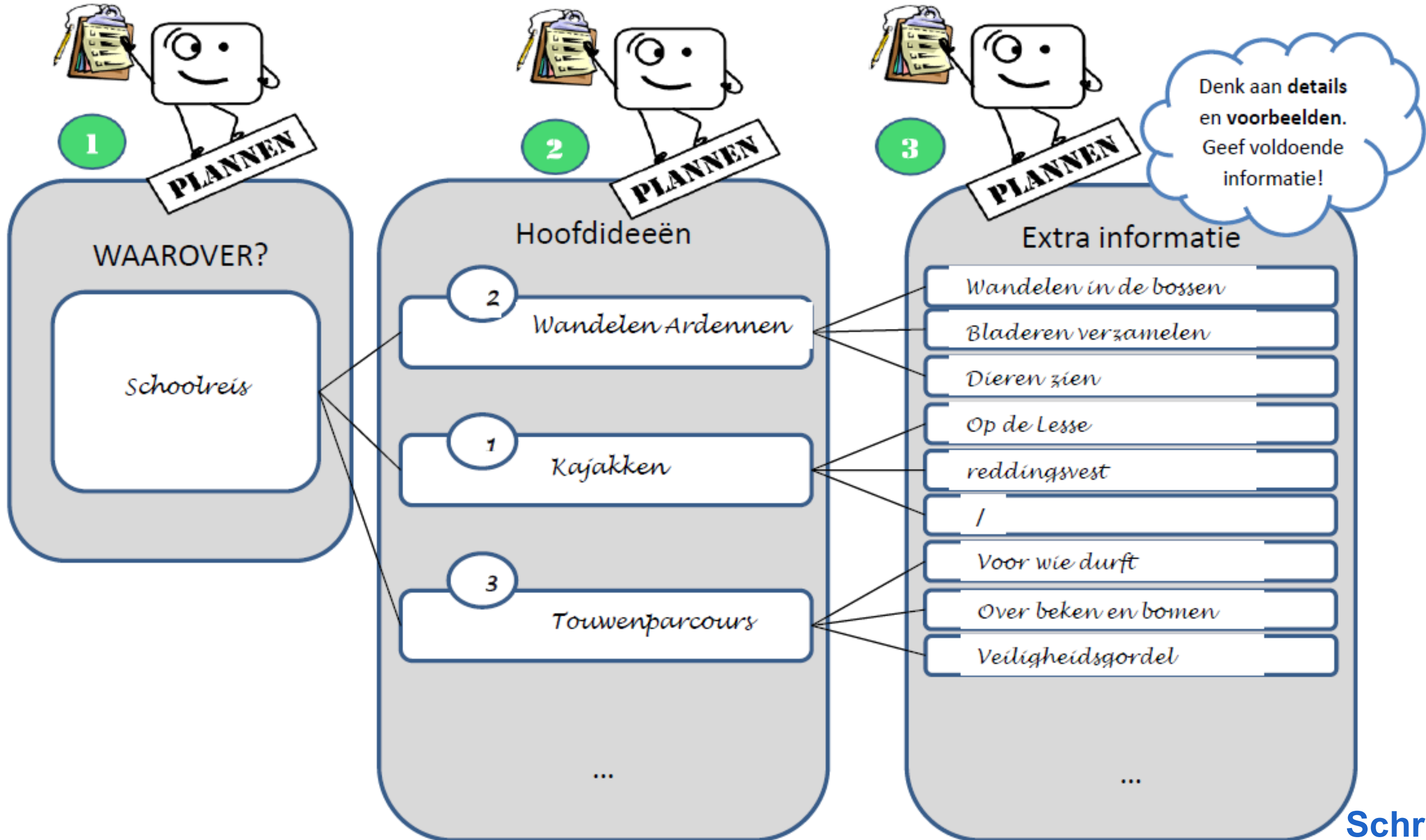

Stap 2: peilen naar het plangedrag

- ✓ *Wat doen jullie eerst als jullie een schrijfoopdracht krijgen?*
- ✓ *Starten jullie onmiddellijk met schrijven?*
- ✓ *Of maken jullie eerst een planning?*
- ✓ *Als jullie een planning maken, doen jullie dat dan enkel in jullie hoofd of schrijven jullie iets neer op een kladblaadje? Of beide?*
- ✓ *Als jullie iets opschrijven, schrijven jullie dan gewoon enkele kernwoorden op of maken jullie een schema? Of schrijven jullie iets anders op?*

Stap 3: modelleren

Stap 4: strategiekaart

1 Lees de opdracht aandachtig

- WAAROVER moet ik schrijven?

Schrijf het onderwerp waarover je moet schrijven in het planschema.

2 Verzamel hoofdideeën

- WAT weet ik over het onderwerp en wat wil ik over het onderwerp schrijven? Dat zijn jouw hoofdideeën.

Schrijf jouw hoofdideeën op in het planschema.

3 Voeg extra informatie toe

- WAT weet ik nog meer over elk hoofdidee? Denk aan details en voorbeelden. Geef voldoende extra informatie aan jouw lezer!

Schrijf jouw extra informatie op in het planschema.

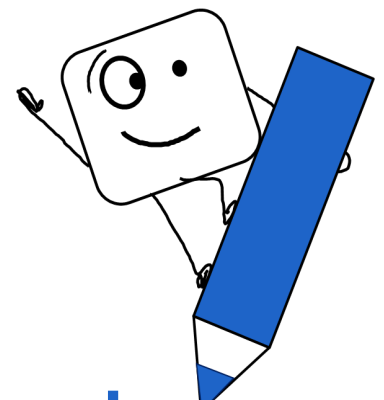
4 Orden de hoofdideeën

- WAT is de volgorde van mijn hoofdideeën?

Geef elk hoofdidee een nummer in de bolletjes op het planschema.

5 Controleer het planschema

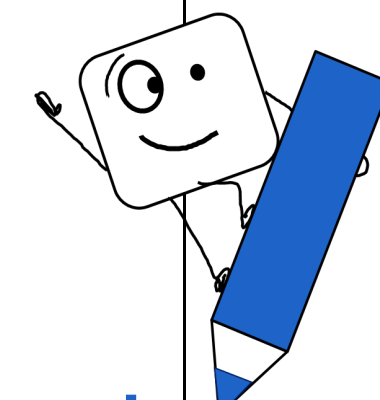
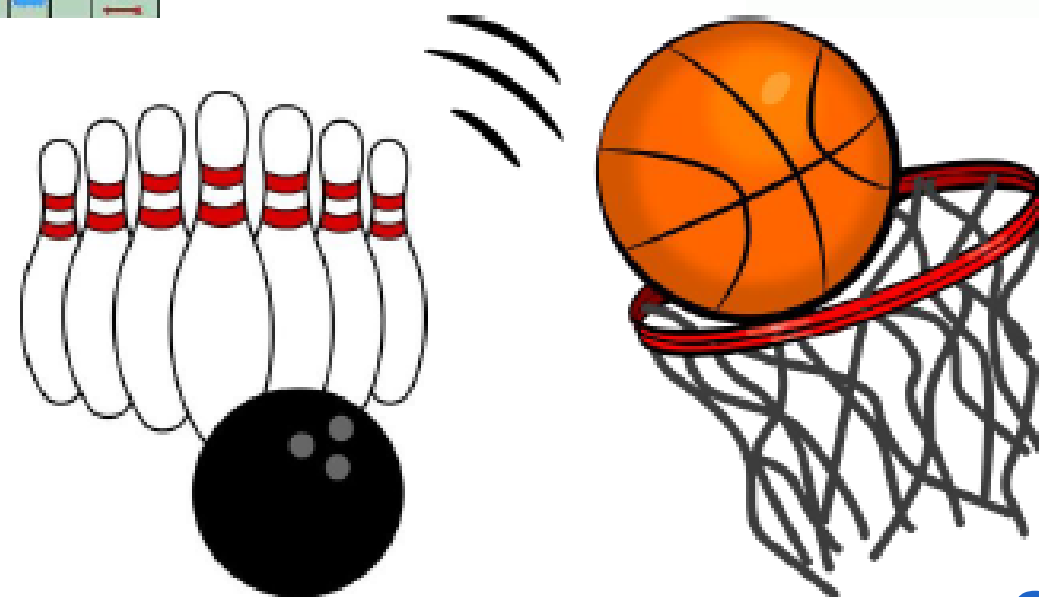
- Nog meer informatie nodig? Schrijf een vraagteken!

Stap 5: oefening

Leerlingen gaan
per 2 aan het werk
(cf., samenwerkend
schrijven)

Vandaag stoppen de lessen een half uurtje vroeger zodat er tijd is om een spel te spelen. Jij bent verantwoordelijk voor de speluitleg. Kies een spel uit één van onderstaande prenten en leg aan de klasgenoten uit hoe je het spel moet spelen.

Stap 6: reflectie

- ✓ *Wat hebben we deze les gedaan? En met welk tekstgenre (of tekstsoort) hebben we gewerkt?*
- ✓ *Waarom is planning belangrijk bij het schrijven van teksten?*
- ✓ *Hoe kan je een tekst plannen?*
 - *Wat zijn de verschillende stappen die jullie kunnen helpen bij het plannen van teksten?*
 - *Moeten jullie enkel de inhoud van de tekst plannen?*

**Richtvragen voor
klasgesprek**

Peil tot slot eens naar de bevindingen van de leerlingen. Vraag aan de leerlingen welk groepje hun planschema en tekst graag eens wil tonen en voorlezen aan de anderen. Stel volgende vragen aan het groepjes zodat hun schrijfproces duidelijk wordt.

- ✓ *Wat vonden jullie van de schrijfoopdracht?*
- ✓ *Liep alles vlot met de rollen?*
- ✓ *Hoe zag jullie planschema eruit?*
- ✓ *Hebben jullie het planschema goed kunnen gebruiken bij het uitschrijven van de tekst?*

**Het schrijfproces en –
product delen met
peers**

Tijd om af te ronden...

Slotbeschouwingen

- Schrijfonderzoek
- Onderwijspraktijk
- Brug tussen schrijfonderzoek en onderwijspraktijk

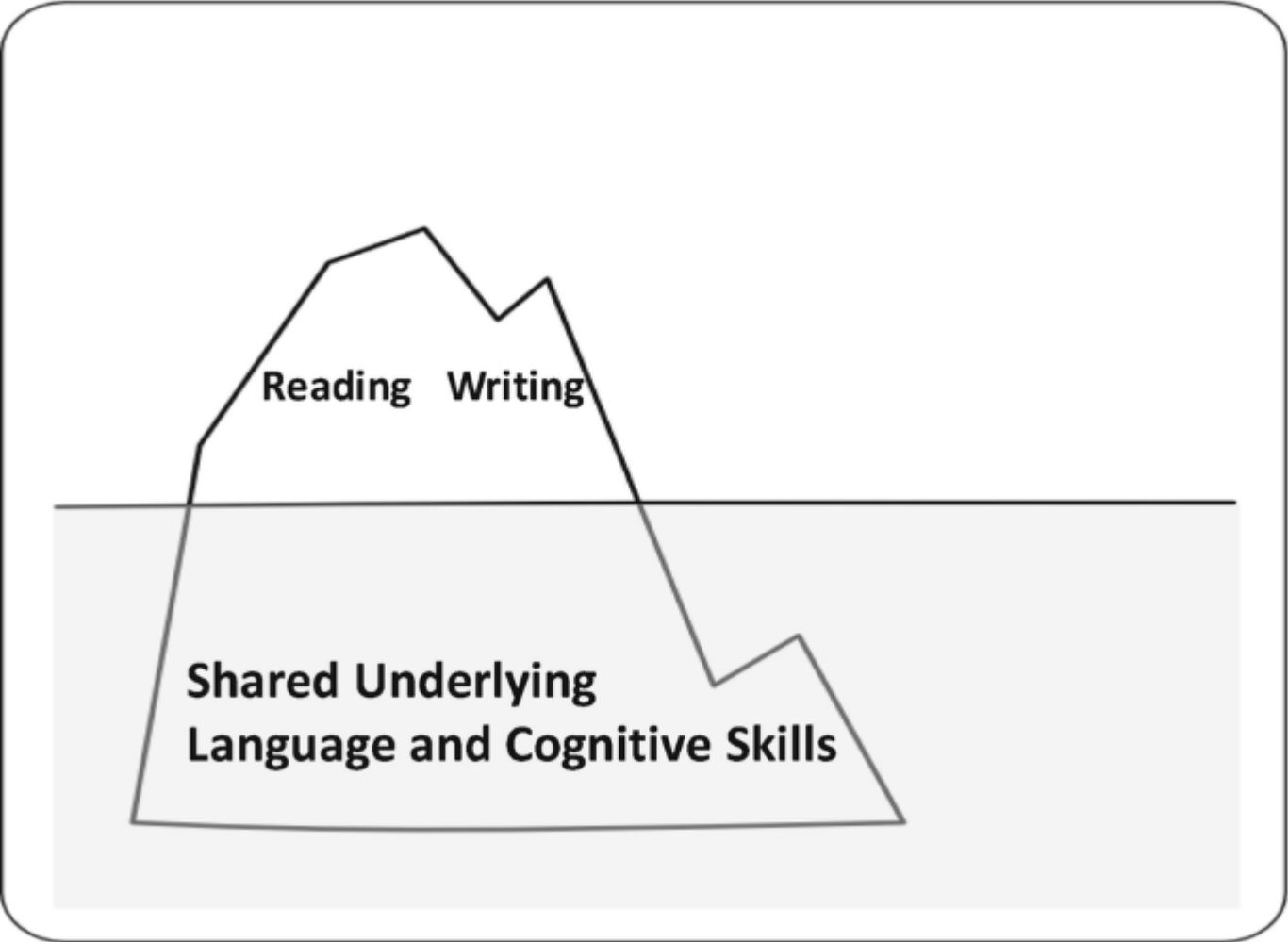
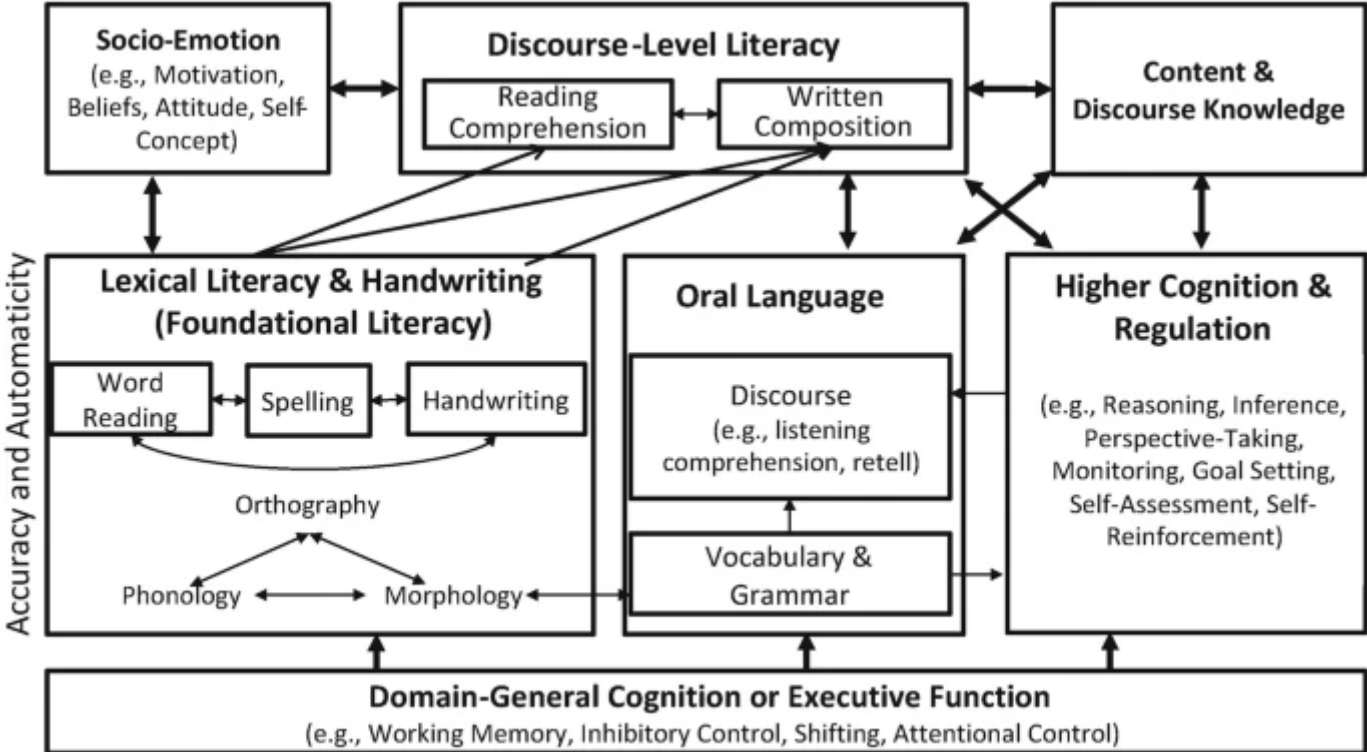
Schrijfonderzoek zit in de lift

- Meta-analyse uit 2012 – 13 jaar later nog steeds actueel
- Maar aandeel (individuele) effectstudies stijgt exponentieel: kennis over hoe schrijfvaardigheden te optimaliseren wordt steeds uitgebreider

Onderzoek naar geletterdheid zit in de lift

Nexus lezen-schrijven

Kim et al. (2020)

Onderwijspraktijk

- Onderzoek + Peilingen in Vlaanderen en Nederland
leggen **pijnpunten** schrijfonderwijs bloot
- Veel good practices in scholen – veel leraren die ‘aan de slag willen’ met schrijven

Brug tussen schrijfonderzoek en onderwijspraktijk

- Onze taak als onderzoekers/academici: onderzoek uitvoeren, resultaten beschikbaar stellen en communiceren, evidence-based materiaal delen (cf., <http://ZoLeerRijk.be>)
- Maar voor een **duurzame** wisselwerking – om echt evidence-informed te kunnen werken hebben we partners in crime nodig:
 - Leraren
 - Lerarenopleiders
 - Pedagogische begeleidingsdiensten
 - Nascholing/professionaliseringsinitiatieven
 - ...

Brug tussen schrijfonderzoek en onderwijspraktijk

- Onze taak als onderzoekers/academici: onderzoek uitvoeren, resultaten beschikbaar stellen en communiceren, evidence-based materiaal delen (cf., <http://ZoLeerRijk.be>)
- Maar voor een **duurzame** wisselwerking – om echt evidence-informed te kunnen werken hebben we partners in crime nodig:
 - Leraren
 - Lerarenopleiders
 - Pedagogische begeleidingsdiensten
 - Nascholing/professionaliseringsinitiatieven
 - ...

;-) naar elk
van jullie

Fien De Smedt

Postdoctoraal onderzoeker

VAKGROEP ONDERWIJSKUNDE

fien.desmedt@ugent.be

[@fiendesmedt](https://twitter.com/fiendesmedt)